

Lucian GEOFROY

MEI VEIADO

**Paris – Lib. Dumoulin
1869**

A MOUN PAIRE

*Te counsacri moun libre, o paire!
— Ah! perché sian tant escarta! —
Es tout moun bèn; o, li ai bouta
Tout moun cor, tout moun saupre-faire.
Velou! Li ai samena de flour;
D'espino, las! ni a de brassado!
Li ai mes lou fru de mei pensado;
Li ai ploura... saupras mei doulour!*

LUCIAN GEOFROY.

AVANS-PREPAUS

Ni en a qu'atrouvarau belèu pretencious de bouta uno prefaço en tèsto d'un pichot voulume de pouesio; e pamens es sènso ges de pretencioun qu'escrivi aquesto.
Vèni pas faire l'apoulougio de mei vers, nimai soun proucès: siéu pas proun vanitous pèr n'en dire de bèn, e siéu trop bon paire pèr lei matrassa. E pièi es au publi que revèn lou dre de lei juja, e noun me vòli mescla dins seis afaire.

Alouro me diran: Perqué uno prefaço?

Perqué?... Sariéu belèu empacha de poudre lou dire; a mens que siégue pèr la simplò resoun qu'avèn uno lengo poudèn articula de paraulo, ajusta de mot, trigoussa d'idèio; que lou parla es un besoun de nòsto naturo, coumo lou béure e lou manja; que l'òme lèisso raremen escapa l'óucasioun de dire soun sentimen sus touto causo, e que lou prouvèrbi dóu sage escouto e taiso-te es gaire mes en pratico de nòste tèm, Belèu bèn qu'es a-n-aquéu besoun qu'oubèissi.

Mai es-ti pas lou pu noble dei besoun naturèu, e aquéu que diferencio lou mies l'òme de la bèsti? Fau dounc leissa ei charraire touto sa liberta, leis escouta se dison quaucarèn de bon, se trufa d'elei se conton que de baliverno.

Adounco, pièique vèni d'establi moun dre de charradisso, permetès-me de me n'en servi. Avès aquéu de vous tapa leis auriho se moun paraulis a la malochanço de vous desplaire.

E que sujet pòu mies counveni a-n-un auditòri prouvençau senoun sa lengo nacionalo? N'en vòli pèr provo que lou long trefoulimen qu'a courrigu dins tout lou Miejour a la voues de quaquei felibre acampa sus lei ribo dóu Rose pèr reviéuda la Muso de Prouvènço despièi trop de tèm desendriado.

Es que nòste parla es uno musico que pren eisadamen toutei lei ton, que s'assouplis a toutei lei mode: fièr, nervous, terrible, esclatis coumo la voues dóu graile que sòno lei combat, o rounflo coumo lou Mistrau dins la ramo dei pin; amistados e linde, plouro coumo lei tuièu d'un orgue, o canto d'amourousei cansoun, coumo aquelei que l'aureto murmuro a l'auriho dei margarideto dei prat.

Tambèn, quau es l'enfant de la Prouvènço que noun àgue senti boulega soun cor en ausissèn, luèn de soun terraire, la douço parladuro de sa jouinesso?

E pamens noun siam toutei d'acord, nous autre Prouvençau, sus l'aveni de nòsto lengo, sus la necessita de sa counservacioun.

Ni en a que dison: — Pople de Prouvènço, counsèrvo lou parla de tei rèire; changes rèn a tei us encian; gardo tei vièio cresènço. Que besoun as d'uno outro lengo que la tiéuno? Canto lei Nouvè de Sabòly entour de Cacho-fuè; lei cansoun de tei troubadour de-long la draio flourido que l'on sègue, a dous, lou matin. Quand vos parla francés te descases, te rèndes redicule. Manjo, béu, canto e fai l'amour. Toun terradou es lou pu bèu de la Franço, e te pòrje a bel èime tout ce que reclamon tei besoun. Que pos desira de mai?

A-n-acò d'autre respondon: — Lei bèsti tambèn manjon, bevon e fan l'amour, e n'an besoun de rèn d'autre. Mai lei bèsti sorton dei man de la Naturo eme l'estin necessàri a sa counservacioun, a toutei sei besoun. D'aquéu caire l'òme es fòrso pu mau louti qu'elei; mai jouis d'uno facòuta que pau-a-pau l'enauro e duèrbe un abime entr'èu e l'animau: la facòuta de s'estruire, de s'apropriia lei counaissènço de sei davanciè, et de n'en relargi lei baso au mouien de nouvelei descubèrto que lou besoun de saupre, que li es naturèu, lou pouisso sèmpe a recerca. En un mot, l'animau rèsto tau que la Naluro l'a fa, e l'òme sèmpe prougrèso. Adounco, vouié que lou pople de Prouvènço chànge rèn eis us de sei paire; vouié li leissa que sa lengo, qu'a ges d'autro literaturo que lei Nouvè e lei cant d'amour de sei troubadour, es vouié l'abeissa eternamen; es vouié lou leissa en fòro d'ou mouvimen literari, artistique et souciau de soun epòco; es vouié qu'eternamen arpatege dins la nuè; es vouié lou desgrada, lou faire descendre au nivèu de la bèsti.

— An, Prouvènço! desbarragno tei gòrgo que se li passe a l'aise! Leisso toun pople se freta 'me sei vesin, dégue sa parladuro s'avani! Es d'ou fretamen que jisclò la belugo, e, sènso fuè, li a ges de vido poussiblo.

Vaqui coumo se charro de caire e d'autre.

Aro voulès que vous semoundi moun avis? Me semblo que de chasque caire se méte lei causo au pièje. Coumo lei proumié, atrouvariéu ges de mau que la Prouvènço counservesse sa lengo mounte soun pople se moustro tant óuriginau, ton beluguet. Lei lengo soun lou proudut dei besoun e de l'ingèni dei raço mounte se soun fourmado, toutei an sa resoun d'èstre. Lou francés, gréu e mesura, noun bastarié a l'esperit proumt d'ou Mièjour, a la vivacita de soun san. Aquelei finalo muto, que s'atrovon dins lei tres quart de sei mot, sèmpe entravarien lou besoun d'espandimen que douno nòste souléu. Li a trop de sàbo souto la coudeno prouvençalo pèr pousqué fourça lei bouco a se barra en charrant. Coumo lei flour de soun campèstre, de longo dubèrto ei rai d'un souléu sèmpe caud, la Prouvènço a besoun, pèr espandi sei voues, dei son plen e esclatissèn de sa richo parladuro. E pièi coumo voulès que lou roussignóu abandoune soun cant naturèu pèr prendre lou charrun d'óu lucre?

Mai de nòste tèm de routo se duèrbon de tout caire; de ligno de fèrre se desroulon dins toutei leis encountrado coumo lei countour encapricia d'un riau sènso fin. Sus d'elei passon, prumto coumo d'uiiau, aquelei grèvo machino, empanachado de fum, qu'aduson de-longo, en pertout, de nouvelei caro, de nouvelei counaissènço, el, a sa sucito, de besoun novèu. A-n-aquéu fretamen qu'a ges de cèssò, lei modo nacionalo se gausisson, leis us loucau desapareisson, lei lengo même perdon chasque jour soun

óuriginalita. Deja, dins uno partido de la Prouvènço, nòsto parladuro tant armounioso se viro au franchiman, e, se noun se li pren gardo, devendra dins pau de tèms un patoues ridicule e groussié. En efet, qu'arrivié se leissavian avani nòste parla? Lou francés prendrié-ti sa plaço? Noun lou cresi. Lou pople finirié pèr se faire un jargoun coumo aquéu dei coucrit o dei paisan deis entour de la Capitalo. Qu'aurié-ti gagna a-n-aquéu chanjamen? Iéu me sèmblo que vau mies que lou pople parle un bon prouvençau que d'estroupia un marrit francés. D'aqui que l'estrucion siègue respundudo jusqu'au founs dei bòri, acò sara moun sentimen.

Ato pièi, se saup que trop, lou francés es une lengo maleisado. Mount'es l'òme que lou parlo puramen? Se dis méme qui li a pas un academician que l'escríeugue sènso fauto. Coumo voulès que lou pople n'en fague sa lengo, eme lei mouièn d'estrucion qui li leisson sei lesi? Espinchas ce qu'es arriva dóu latin, qu'èro tambèn uno lengo maleisado, parlado pèr lei patrician e lei bourgés rouman (es a dire pèr aquelei qu'èron proun riche pèr paga soun estrucion) e matrassado pèr lou pople: Quand la Gaulo, bonadi la divisioun qu'eisistavo entre sei diversei nacionnalita, fougué soumesso a Roumo, la lengo latino li fougué impósado; mai lou pople noun se soumeté a-n-aquel ordre; lou poudié pas. Ce qu'arrivé chascun lou saup: Lou latin, que (se fau n'en crèire quauquei linguiste que noun fauton de bono resoun) aurié agu pèr cepo la lengo dei Gau nòstei rèire, vengué se foundre dins aquelo mémo lengo, e, d'aquéu mesclugi, sourté la lengo roumano, de mounte se soun fourma lou prouvençau, lou francés e lei lengo parlado dins lou miéjour de l'Uropo.

Ansino arrivié dóu francés s'atravessavo lei memei faso. Sei règlo soun tant coumplicado que jamai lou pople poudrié lei reteni. Leissen dounc a la lengo de Corneille touto sa gràci e touto sa noublesso, e fourcen pas nòstei paisan de l'estroupia.

Vous dirai eme lou troubaire Mistrau: — Leissen i cardelino e leissen i cigalo sa naturello cantadisso, et faguen pas coumo li bedigas qu'em'uno serineto aprenon li calandro a canta faus! Leissen a la Prouvènço sa lengo armounioso; es proun bello pèr pas èstre desdegnado, e se sei mounumen literari se bornon a pau près ei cant de sei troubadour, meriton pamens que se li rènde justici.

Mai d'un autre caire siéu d'acord eme lei segoun: — Uno lengo qu'a pas un monumen literari serious noun pòu pretèndre de sourti de soun abéissamen. De cant d'amour et de Nouvè noun bàston pèr faire participa un pople au prougrès que se fai a soun entour, e, se sa lengo noun li porge aquelo ressourço, es necessàri que la cèrque dins uno outro que la siéuno.

Paris es lou toumple que retiro de-vers éu toutei lei celebrita que crèisson en prouvinço, que lei despatrio e lei fa siéuno. Eme lou quart d'au tribut qu'a paga a la Capitalo en òme celèbre, la Prouvènço, se sarié facho uno resplendour que rèn aurié poussu ennevouli. Que lei valènt felibre qu'an tant pres a cor lou reviéure dóu prouvençau se souvengon que se noun se parlo sa lengo dins touto la Franço, l'encausa n'es belèu a la literaturo seriouso que li a fauta. S'aguesse agu un mounumen literari istourique, la lengo d'O, que se reviéudo vuèi, sarié lou liame que religarié toutei lei cor que baton sus lou terraire francés. En un mot, la lengo dei troubadour sarié la lengo de la Franço.

Mai perqué nous maucoura? Aquelo literaturo que nous manco pòu espeli. Ais, Beziès, Castro, Agèn an seis Acadèmi; lou Felibrige briho sus lei ribo dóu Róse coumo lou souléu, quand se lèvo aperalin dins nòste cèu linde e siau. Dins sei tièro se comto pas rèn que de troubaire. Se s'assajon sus la zambougno felibrenco, lei pajo d'ou grand libre de la scienci et de l'istòri reston pas blanco nimai. Que lei savènt qu'enluisson aqueleis Acadèmi fagon basto empremi, pèr justitica soun intrado dins soun sen, un volume de seis òbro dins la lengo que se soun douna la missioun de counserva. Es pèr la cóuturo que lei lengo s'afinon e s'enrichisson; es en augmentant soun founs literari que s'asseguro sa durado; soun utilita souleto pòu li counserva uno plaço dins l'aveni, e lei para d'un nóufage, sènso acò presque assegura, dins aquelo mar tant trigoussado vuèi que s'apello Prougrès.

Se lou grè, se lou latin avien proudut que l'Illado e l'Eneido, es proubable que sarien óublida desempièi lontèms; e l'istòri dei dous pu grand pople de l'entiquita nous sarié arrivado vago coumo lei legèndo que retraison lei proumiés iàge dei nacioun mounte an fauta leis istourian. Lei bàrdo de la Gaulo abouscassido nous an leissa qu'un souveni counfus de l'istòri de nòstei rèire.

Ansin n'en sarié de la lengo prouvençalo se noun se fasié uno literaturo en rapor eme lei besoun souciau; e Mirèio méme, l'òbro de nòsto epòco mounte la legèndo s'es envautado dei beloio lei pu resplendènto sourtido de la laièto pouetico, Mirèio méme noun la sauvarié de l'óublid. Fau d'istourian pèr enregistra leis annalo dei nacioun; fau de savènt pèr li durbi lou camin escalabrous de l'aveni e dóu prougrès.

Mai se desiri que la Prouvènço counsèrve sa lengo, noun siéu de l'avis d'aquelei que voudrien leissa soun pople se tremoussa, impouderous, dins lei vièis us que li an leissa lei tèms mejan. Lou prougrès es la lèi dei soucieta; e la mouralo d'un siècle de lumièro noun pòu èstre la mémo qu'a fa atravessa ei pople lei tèms ennevouli mounte la forço èro lou soulet dre, mounte lou prejuja tenié la plaço de la

sciènci. Nòstei felen viéuran, n'en siéu assegura, dins uno epoco mounte la justici governara leis òme, mounte un coungrès dei nacioun remplaçara leis armado, mounte la même lengo religara lei pople. Aquelo epòco, que veirai pas, la chàmi de touto la forço de meis aspiracioun; mai noun cresi que la counservacioun dei parladuro divèrso, neissudo de l'ingèni dei diferentei raço, n'en pòsque retarda l'arrivado. S'acò devié èstre diriéu: Mòre la lengo que m'a inicia a la counneissènço dei causo! Mòre la lengo que tant de fes m'a endormi urous, au bru de sei cansoun, sus lou sen de ma maire!...

Mai la verita pòu se traire pèr tout lengage. Ce que meno au prougrès es leis idèio justo sus la naturo de l'òme e sus sei vertadié besoun souciau. Touto lengo pòu lei counèisse e lei respèndre.

A l'òbro dounc, felibre de Prouvènço! Lei sciènci eme leis art devon de-longo se faire esquineto. Que lei savènt nous fagon counèisse la Naturo! que leis artiste la retraison! que lei troubaire canton sei mereviho! Li atrouvaran de tème sèmpe nou per eiserça soun talènt, e li sara plus necessari d'ana cerca, dins lou soumbrun e dins l'assurde dei vièio cresènço qu'an fa soun tèms, aquelei tablèu trop souvènt retrais, proudut d'uno imaginacioun desendraiado, que noun servon qu'a empestella l'intelligènci. Au mitan dei prougrès qu'a fa la sciènci, noun déu plus èstre permes au troubaire d'enchassa dins de perlo lei vièi pantai de l'ignourènço e de la barbarié. Autre tèms lei troubaire èron leis enseignaire dei pople; perqué servirien-ti vuèi qu'a reviéuda lei vièiei farço de Poulenchinello que lou bon goust a abandonado eis enfant, e que fan même aussa de pieta leis espalo de sei bailo? Noun se déu óubrida que, se la fourmo pouetico déu flata lou goust, lou founs deis idèio déu tambèn countenta la resoun. Es tèms, me sèmblo, qu'acoumence a prendre lou gouvèr deis òme.

Acabara pas sènso rèndre au Felibrige la justico que li es degudo pèr avé adoupta uno ourtougrafo simplò, pièique retrais la paraulo, e qu'ajudara a faire coumprene lei diferènt dialèite de nòsto parladuro. Sarié a desira que lei troubaire de toutei leis encountrado de la Prouvènço se soumetesson a sei règlo. Dins leis óubreto que porgi vuèi au publi ai assaja de foundre ensèn lei dialèite que se parlon desempièi lei bord d'Argèns enjusqu'ei ribo dóu Róse. Me sèmblo qu'aquelei dialèite, ilustra pèr Mistrau, Roumaniho, Crousihat, Aubanèu, Ansèume Mathièu, Bénédit, Vidau, Gaut, Trussi, Dauphin, e tant d'autre, poudrien toutei èstre mes a countribucioun pèr lei troubaire prouvençau. Que richesso d'espressioun, que varieta dins l'estile n'en poudrié tira uno plumo eiserçado! Siéu bèn luèn de me flata d'agué aganta lou biais. Ai tout bèu just traça uno draiolo que me sèmblo bono a segui. D'autre li plantaran de tres oumbrage e li respèdran a bel-èime lei flour que ma feblesso m'a empacha de li samena.

Enca que siègue un pau tard pèr lou faire, noun vòli quita la plumo sènso remercia publicamen la coumissioun d'óu Councour de-z-Ais de l'indulgènço que li a permès d'acourda uno mencioun ounourablo a moun Odo au bon rèi René. Pòsque lou leitour, autant indulgènt qu'elo, atrouva quauco sabour au fru de Mei Veiado.

AU LEITOUR

*Ami leitour, te porgi un libre:
De moun cor li ai mes lou trop plen;
Li a un pau de tout; se te fa 'nden,
De lou quita sies-ti pas libre?...*

MESCLUN

FIANÇO

Anas, bellei jouvènt! l'andano souloumbrouso
Vous duèrbe sa founsour.
Nòvi, enlaço tei bras a ta nouvieto urouso;
Passejas sus lei flour!

Anas! lou calabrun de seis ombro enmantello

Lei bos empli d'aucèu.
Aurés pèr tout temouin que lei milioun d'estello
Que clavellon lou cèu.

Fasès-vous un dous nis dins lei flour e la mouso,
Un nis tout prefuma
Mounte vous semblaran lei caresso pu douço,
Lei poutoun embaima;

Un nis ounte la set sèrnpè se renouvelle;
Un nis, bellei jouvènt,
Ounte brulanto, alabro, uno caresso bèle
Un poutoun pus ardènt!

Bresso aqueleis enfant coumo uno bono maire,
Fresco aureto d'estiéu.
Dous murmur dei fourèst, mesclo-te dins leis aire
A sei souspir crentiéu.

Bèu boutoun que se duèrbe a la brulanto aleno
La nòvio a tresana...
Soun fichu se desfai e soun péu se destreno
Sus lou gazoun fana!...

Escounde eis uè curious, escounde, o fourèst soumbro,
Lei jouineis amoureux.
Lou bonur es crentiéu; au jour prefèro l'oumbro
De toun fueiage dous.

E ges d'uè n'aura vist aquelei fianço urouso
De vòsto douço unioun
L'auro n'en dira 'n mot a la fourèst oumbrouso,
La flour au parpaioun;

L'òme n'en saupra rèn. D'or e de finfreluro
Soulamen ócupa.
Li a proun tèms qu'ause plus la voues de la Naturo...
Saup rèn mai qu'acampa;

Cerco dins leis ounour, dins lou bru, dins la glòri,
Un bonur que fugis,
Quand poudrié l'atrouva en istènt dins sa bòri
Mounte tout li gaudis!...

IDILO

Toutei dous plan-plan caminavon
A l'oumbro dei grands oume verd.
Lei voues deis aucèu moudulavon
Seis amoureux e gai councert.
Dins lei coumbo, sus leis auturo
Toutei lei voues de la naturo
Se mesclon dins un meme accord:
Dirias qu'es la cansoun magìco
D'uno subre-umano musìco...
N'en soun tout esmougu lei cor.

Neissado dins la matinado,
De milioun de flour embaimado
Mesclon seis enebriant prefum...
Lou riau, que coulo dins la prado
En foulejant, a la vesprado
Adus soun benurous frescun...
Pertout mounte soundo l'ausido,
Dins la naturo amourousido,
Ausissès de cant de bonur...
Eu se rambo, amourous, contro elo,
En vesènt, amount, lis estello
Que se sarron contro l'azur.
Elo souspiro... elo tremoulo...

Se penjo, amourouso, sus éu...
Mai un long courdéu de piboulo
Lei cuèrbe 'me soun grand ridèu...

Pièi vegueri, coumo uno espavo,
La centuro de soun fourrèu
Que l'aureto amount empourtavo,
Dins leis aire, eme lis aucèu!...

LA ROSO

Imitacioun de Ronsard. A Millo ***.

Avès vist, esto matinado,
La roso, fresco et pimparrado,
Estala sa raubo au soulèu;
Anen vèire, a questo vesprado,
S'es encaro lindo, aliscado,
S'a pas perdu soun ten tant bèu.

Oh! Vesès! Dins uno journado,
Sa roubeto, adès empourprado,
A perdu sei vivo coulour!
S'es aflaquido e dechirado!
Vela! passido, desaviado,
Senso gràci e senso frescour!

De la vido es la tristo image.
Proufitas de voste bel iage:
La roso passo dins un jour!...
Emai jouinesso passo vite!...
Anés pa 'spera que vous quite
Pèr n'en culi la bello flour!...

M'OUBLIDÉS PAS!

A-n-uno damo que m'avié manda un brout de miousoutis
en me reclamant quauquei vers sus soun emblème.

Pichouno flour tant mignouneto
Que retraises l'amour crentiéu,
Parlo; pèr tu touto souleto

Iéu voli, vuèi, èstre atentiéu:

Crégnès, pauro floureto enquièto,
Qu'uno flour, mai que tu couquèto,
En camin arrèste mei pas.
Ploures; dises, descounsoulado:
De matin m'avès desirado;
Sus lou vèspre M'OUBLIDÉS PAS!

Iéu t'òublida! N'agues cregènço:
Ta feblesso, toun avenènço
De toutei t'atiron l'amour;
Car de toun graciós calìci
— Noun sabi 'me quint' artifici —
Sorton d'enebriantei licour.

Pichouno flour touto esmougudo,
Ta graci, ta taio menudo,
Te fan toutei leis uè fidèu;
E se ta cambo tant laugièro
Méte sei racino dins terro,
Te pintes dins l'azur d'ou cèu!

LOU ROURE E LA LAMBRUSCO

FABLO

Sus la rìbo d'un grand camin
Un roure brancaru estendié soun fuèiage.
Uno lambrusco en bas iage
De sei pu bas rampau se fasié 'n dous couissin.
— Fau-ti que lou malur m'ague pres pèr sa miro,
Fasié lou chaine adoulenti;
Lou passant, chasque jour, me regardo e m'amiro;
Mai tout acò vau-ti
Mei vièis ami que lou crudèu serraire,
Pèr douna d'espaci a l'aire,
Un matin esclapé, sènso ges de pieta
Pèr nòsto vièio amigueta?
Aro siéu tout soulet, pecaire!
Car — quau n'en douto? — pòdi gaire
Faire moun coumpagnoun d'aquéu paure aubrissèu
Qu'es a cent pèd de moun cimèu.
En que me pòu servi soun vesinage?
A rèn mai qu'a m'encoumouda.
Sarié 'no counfusioun, pèr un vièi de moun iage,
Se m'anavi acourda
Em' auquel aubrioun mens aut que moun cepage,
Quouro m'enauri, iéu, dins lou pus aut deis èr, —

Ansin lou vièi roure renavo,
E sei plagnun remiéutejavo,
Coumo un vièi devot soun Pater.

A quauqueis an d'aqui, la pichoto lambrusco,
D'òu chaine en escalant la rusco,
S'èro tant aloungado, avié tant bèn grandi,
Qu'au d'aut de soun cimèu s'enanavo expandi.

E fasié d'aise au vièi renaire:
 — Te souvènes dóu tèm, coupaire,
 Ounte me mespresaves tant?
 Te veniéu pas a la caviho;
 Mai àro ma cìmo se quiho
 Dessus toun ourgueious turban.
 Poudèn nous charra tèsto a tèsto.
 Graci a iéu aro te fan fèsto
 Leis aucèu que soun adouna
 A mei grapo que leis atiron.
 Véses, sies plus abandouna.
 Dins toun brancage se retiron
 Mèrle, roussignou, darnaga.
 Soun autant d'ami que me déves.
 Mai en que bon te fatiga
 De mei reproche? Aro councéves
 Qu'es mau de mespresa qu'auqu'un. —

Ce que l'on trovavo empourtun
 Póu deveni nòsto chabènço,
 Tau pichot desdegna, quouro a fa sa creissènço,
 Póu nous servi mies que degun.

LEI MAURO *

(1) Colo abouscassido que formon lei darrié ressaut deis Aupo, desempièi Ièro enjusqu'a Grasso.

Dins Paris, bèn souvènt, barruli a l'aventuro
 En sounjant au païs.
 M'aplanti, sènso vèire, a-n-uno davanturo
 De libre, de retra vo de frucho maduro;
 Escouti lou roulis
 Que fan, sus lei frejau, lei milioun de voueturo
 Que traison dei richas lei caro souvènt duro,
 De griseto, vo bèn, souto sa frisaduro,
 L'ennuèi d'un adounis.

Quauquei fes ségui la ribièro;
 Comti dei barco la renguièro
 Que fan dansa lei ventoulet;
 Vo bèn rìsi de l'èr renaire
 De quauque paure vièi pescaire,
 Quouro lou peissoun morde gaire
 E qu'es vuèje soun tinelet.

D'autrei fes vau souto l'oumbrage
 Deis andano de marrounié,
 Vo m'assèti dins lei bouscage
 Dóu Luxembourg, dei Tuilarié.

Aubre aligna, lèio pignado,
 Vòstei cìmo tant bèn taiado
 Semblon lei fade muscadin
 Que permenon, a la vesprado,
 Sei tèsto tant bèn poumadado
 A l'ombro de vòstei jardin.

Aubre de moun païs, bèu castagnié dei Mauro,
Frais, chaine, e vous grand pin mounte vèn canta l'auro,
Coumbo fresco e flourido, escalabrous coulet
A la tèsto enciéuclado
De ròco trauquihado,
Que vòste aspèt es risoulet!

Qu'es bon de passeja souto voste fueiage,
Castagnié brancaru que fasès tant d'oumbrage!
De s'estèndre, alassa, dessus l'espés gazoun
Que crèisse a vòste entour, d'escouta la cansoun
Deis aucèu qu'an soun nis dedins vòste brancage!

Qu'es bon de s'auboura, l'estieu, de bon matin,
A la cimo d'uno moutagno,
E, souto lou lres deis eigagno,
D'espia lou soulèu que se lèvo eilalin!

Ges de barragno a vòsto visto:
Eici la coumbo soumbro e tristo
Plounjado enca dins l'oumbro; eilevau la fourèst
Que se dauro ei rai dóu grand àstre;
Pièi lou relarg ounte lou pàstre
E Smnl avé fan un arrèst!...

Mai regardas avau aquéu mirau que briho
Ei rai d'ou souléu qu'escandiho...
Es la mar, la mar lindo... Espias! sa founsour
Se vai pèdre eilalin dins lou blu deis espaço;
Sus seis èrso lou veissèu passo,
Laugié coumo l'aucèu planant dins leis autour!

Digas-me, franchiman! vòsto villo enfumado
Que la fango brutis, qu'es de fousco envautado,
Vau-ti lei fourèst dóu Mièjour?
Avès-ti soun souléu que dauro sei campagno,
Qu'amaduro sei fru, e que, sus sei mountagno,
Fa crèisse milo flour?
Vòstei jardin sabla vòlon-ti sei bouscage
Plen d'auceloun au dous ramage
E mounte l'uè se pèrde alin dins sa founsour?
Souto vòstei lèio pignado
Li a sèmpre quauco barragnado
Qu'arrèsto lou regard que demando a plounja...
Sus lei coulet dei Mauro àmi mies passeja!...

Aubre de moun païs, bèu castagnié dei Mauro,
Frais, chaine, e vous, grand pin, ounte vèn canta l'auro,
Coumbo fresco e flourido, escalabrous coulet
A la tèsto enciéuclado
De ròco trauquihado,
Que vòste aspèt es risoulet!

SOUVENI DE JOUINESSO

Enségni rên de bèn nouvèu
En disènt que l'enfant crudèu
Se ris de toutei lei soufranço.
Qu'entre sei man la malo chanço
Méte un paure aucèu tremoulant;
Lèu-lèu nòste terrible enfant
Li desplumo lou bout deis àlo,
Li crèbo un uè vo bèn lei dous,
Lou murtris, l'abrigo, l'afàlo,
Lou paure pichot malurous!
Quouro èri enca dins moun bas iàge,
Lou bel iàge sènso souci,
Eri pas tant sènso merci,
Mai de la casso aviéu la ràge.
Quand poudiéu aganta un fusiéu,
O meis ami, lèu-lèu courriéu
De bon matin a l'abéurage;
Degun de pu countènt que iéu.

A la bastido de moun paire,
Avans d'èstre a d'aut dóu coulet,
Coulo, d'ou pèd d'uno paret,
Un degout d'aigo. Aqui, d'un caire,
Li a tres renguièro de figuié;
De l'autre li a 'no barragnado
D'éuve mes en coupo reglado.
Davans la font un óulivié
S'aubouro, sus quatre cepage,
A quinje pas de l'abéurage.
Es aqui que de bon matin,
Sènso mena gaire de trin,
Escalavi. Em 'uno brassado
De broundo tapavi lei trau;
M'assetavi tant bèn que mau,
Pièi esperavi l'arrivado
Dei tourtouro e dei perdigau.

Un matin dedins lou bouscage
Leis ausiéu; fasién un ramage
Que me boulegavo lou san...
Mai velou! arrivo plan-plan
Lou garroun en chamant sa bando...
Pièi la maire... pièi lei pichot...
Oh! la poulido foro-brando!...
Lou garroun fasié bèu jabot,
E pièi plan-planet s'amenavo.
Eri mut, boufavi pa 'n mot;
Lou cor dins moun pitre boundavo.

Lou fusiéu lèst, èri tout uè...
Lei countavi... en tout èron vuè...
Oi, que cop! se tout li restavo!...
D'a pau s'entièron coumo un fiéu
Sus la ribo de la rigolo...
Aussi bèn d'aise moun fusiéu
E... crac! me rato... e tout s'envolo!...

Me n'entourneri bèn capot,

Pu sot que lou pu sot dei pot;
D'escoundoun dins l'oustau intreri;
Douçamen moun fusiéu quiteri;
Aviéu pòu d'èstre galeja.
Lou jour fagueri que sounja
A ma tristo descounvengudo;
Pièi, quand la nuè fougué vengudo,
Tristamen m'aneri coucha.
Que de perdigau pantaieri!
E se leissavon aproucha...
Que chapladis que n'en fagueri!...

A MA FIHO

Quand te vési, ma pichouneto,
Au jardin camina souleto,
Eme toun èr pensamentiéu;
Que danson a l'auro d'estiéu
De tei pèu lei brunei friseto,
Dìsi au tems: Noun siégues catiéu

Quand te vési, ma Felicìo,
Sensiblo e bono, a la paurìo
Douna, galoio, toun gousta,
Oh! véses, te voudriéu douta
De toutei lei bèn, douço miò,
Pièique lou bèn vos esmieta.

Quand te vési sourrire, urouso,
A la roso, a la tuberouso,
Respira sei prefum tant dous,
Ieu dèsi: Souléu, siégues rous!
Dràio, noun siégues espinouso!
Aire, siégues pas trop ventous!

Es que dins la vido, mignoto,
Lou cant plantiéu de la machoto,
Vèn trop vite nous atrista.
Lei roso an d'espino au cousta,
Lou saupras que trop lèu, pichoto!
Oh! pousquesses leis esvita!

Oh! que pòsque èstre bèn emplido
Ta vido! È pièi qu'a la finido
Toun front noun siégue ennivoula!
Oh! que toun cèu siégue estella!
Que la doulour, ma tant poulido,
Tei bèus ué noun fàgue coula!

LA PROUVÈNÇO

I

Iéu te vòli canta, Prouvènço!
Iéu vòli canta toun cèu blu,

L'aigo que coure en ta Duranço,
Lou sabourun de tei dous fru!

Iéu vòli canta toun terraire,
Lou terraire mount'ai neissu,
Lou terraire ounte dor ma maire!
Mount'ai ploura, mount'ai creissu.

Aubouras-vous, galoi troubaire!
De la Prouvènço sias l'ounour.
Venès canta 'me vòstei fraire!
Canten lou vin! Canten l'amour!

Enterin chourlas, o bevèire,
Lou dous jus de la grapo d'or!
Ràio, bon vin, dins nòstei vèire;
Vèn raviscoula nòstei cor!

Canten, canten, o mei fraire,
Coumo fasien nòstei paire!
Canten nòste bèu païs!
Canten sei brunei fiheto,
Soun vin qu'emplis lei fuieto,
Soun bon vin que rejouïs!

II

T'àmi, moun bèu païs! T'àmi, bèllo Prouvènço!
Ami toun cèu tant clar! Ami toun souléu rous!
Tei coumbo emai tei baus, e toun clima tant dous!
De ta masclo bèuta gardi la souvenènço!

Oublidarai jamai toun printems qu'embaissumon
Lei flour s'expandissènt dins tei campas fegoun,
Mounte lou blad, la vigno e l'oulivié s'escrimon
Pèr douna l'aboundanci a tei enfant. Toun founs
Noun s'alasso jamai maugrat sei grand'larguesso:
A pas pu lèu douna, fas nouvellei proumesso.
De proudurre jamai tei flan soun fatiga.
Lei gran sorton espés, dins ta terro enrega.
La Durènço, Verdoun, arrosen tei campagno;
Lou Rose vèn jita seis aigo dins ta mar;
Tei troupèu, que nourris lou fin erbage amar
Que paisson emplàmen ei flan de tei mountagno,
Te dounon la car fresco e lou la sabourous,
La lano pèr fiela de vestimen bèn dous.
Ei ribo dei valat, que l'aigo au souléu briho,
Lou carbe crèisse drut, e fournis a tei fiho,
De que passa lou tèms quand l'ivèr es catiéu:
Au fus soun prepara lei vièsti de l'estiéu.
Dins lei festin jouious aduses l'aboundanço:
Ei voulaio s'ajougne e la lèbre et l'isar,
Lou sanglié, la perdris, lou lapin, lou canar;
E toun vin generous, que lanço,
En raiant, de lindes uiau,
Vèn raviscoula l'assistanço,
Quand dèi vèire emplis lou cristau.
Canten, canten, o mei fraire,
Coumo fasien nòstei paire!
Canten nòste bèu païs!

Canten sei brunei fiheto,
Soun vin qu'emplis lei fuieto,
Soun bon vin que rejouis!

Quau es lou país, o Prouvènço!
Que te pou èstre coumpara?
Quau es qu'a'n Rose? Uno Durènço?
Quau qu'a soun cèu sèmpre estella?
Sus tei cimo crèisson lei roure,
Lei frais e lei pin sèmpre verd;
Lei filagno raion tei moure,
Leis envauton coumo de serp.
Quouro Mai sameno
Flour de touto meno
Suçant tei mamèu,
Que l'abiho gleno
Sus elei soun mèu;

Quouro, l'estiéu, tei plano rousso
Envauton d'or teis oulivié,
Que dins l'airo s'envolo, douço,
L'oudour de tei verd arangié;

Quau es lou país que te passo
Pèr sa bèuta?
L'uè se repauso e se delasso
Quouro, encanta, espìo, embrasso
De tei champ la diversita.

As la tèsto courounado,
Prouvènço, país plasènt,
Dei flour que, touto l'annado,
S'expandisson sus toun sen.
Milo aubre a l'espès fueiage
Vènon t'oufri sei fru dous,
Que la vèspo au fin coursage
Vèn suça, tant soun goustous!
Lou rasin e la castagno,
Lou meloun jutous d'Espagno
Pastèco, frucho d'estiéu,
Figo-flour, pero daurado,
Lei cerièio coulourado
Que pendòlon a-n-un fiéu,
E pièi tant, e dei pu rare,
Qu'es trop long de remembra,
— Soun tant pau, teis aubre, avare! —
Vènon pertout encoumbra.

E tei galoio fiheto
Tant acorto e risouleta,
Brunido a toun souléu, que soun uè vous embrié....
Qualei qu'an mai de gràci eme mai de souplesso
Souto l'estret fichu que cuèrbe eme simplesso
Dous mameloun sènso parié?
Qualei qu'an lou bras pu roun
E la cambo mies tournado?
Qualei danson, degajado,
Mies qu'elei sus lou gazoun?

Canten, canten, o mei fraire

Coumo fasien nòstei paire!
Canten nòste bèu païs!
Canten sei brunei fiheto,
Soun vin qu'emplis lei fuieto,
Soun bon vin que rejouïs!

IV

Quau es aquéu mirau que souto lei rai briho?.....
Prouvènço, es ta mar bluio, es ta mar qu'escandiho,
E que bagno tei pèd! Ta tèsto, aperamout
Sus lei cimèus Aupin ves blanchi sa crinièiro;
Toun bèu sen es para de sei flour printanièro
Que cenchon tei ren fort d'un resplendènt courdoun!

Dóu païs deis avalanco
As la sauvajo bèuta.
Toun cèu blu 's plen de clarta.
Toun souléu, que vous aflanco,
T'adus la fertilita....
Vai, ges de bèuta te manco!....

Mai ausissès aperavau!.....
Entendès pas la canonnado?.....
Quinto pausso en l'aire enaurado!.....
Es un escabos de chivau.
Lampejon coumo d'uiiau
Sus la prado
Dessecado.

Sus tei cimo lei troupèu,
Belant seis pichots agnèu,
Desfuèion lei jouinei branco,
E, permèi lei vièi blacas,
Lei càbro pendolon, blanco,
A la cresto dei roucas.

Acampas-vous, jouinei fiho!
Eila, souto la ramiho,
S'ause lou gai tambourin.....
Zou! Dansas, bello jouinesso!
Jouvènt, bèlo ta mestresso!
L'amour nègo lou chagrin.

Canten, canten, o mei fraire,
Coumo fasien nòstei paire!
Canten nòste bèu païs!
Canten sei brunei fiheto,
Soun vin qu'emplis lei fuieto,
Soun bon vin que rejouïs!

V

Despièi quatre milo an, tei enfant, o Prouvènço!
An emplì l'univers de toun noum glourious.
L'istòri gardara toustèm la souvenènço
De seis expandinem. Toun pople courajous
S'es ana permèna dedins la fièro Espagno;
Lou Portugau l'a vist, e n'a tira soun noum;
L'Italio, a soun tour, li a dubèrt sei campagno;

Es pèr éu que fougué pupla lou Latium (1).

(1) De-vers l'an 1579 avans lei tèms crestian un expandiment de Gau intré 'n Italio e s'avancé jusqu'au Latium, mounte founde 'n establiment que devengué l'Empèri Rouman. D'aqui quauqueis istourian an pensa que lei Gau soun lei soulet foundatour de Roumo.

La Grèço l'atiré; sa grando renomado
Lou fagué recerca dei rèi, dei poutentat;
Cadun d'elei voulié l'avé dins soun armado;
La terrou lou seguié dins toutei lei coumbat.
Audacious, ardènt a recerca la glori,
E jalous de se faire 'n renom dins l'istòri,
Quau fougué lou païs, e qualo la nacioun
Qu'ague trouva trop luèn sa febrouso embicioun?
L'Asiò lou vegué; li pourté sei penato,
E li fé respecta lou fier noum dei Galato!

Quau noun saup coumo en coumbatènt
Lou Gau-Liguro encian moustravo de courage?
Fau-ti rememoura coumo, lou cor countènt,
Afrontavo la mort an mitan dóu carnage?....
Lei femo, leis enfant cregnièn pas lou dangié....
E, pèr pas s'avili souto un mèstre estrangié,
Quand lou sort dei coumbat s'èro moustra contràri,
Courrien a l'endavans d'uno mort voulountàri.

Despièi lou rude Prouvençau,
Descendènt dóu valènt Liguro,
A soustengu mai d'un assaut,
A fa pertout bòno figuro.
Quand Charle-Quint agué passa
Leis Aupo, è pièi que la Prouvènço
Vougué pèr forço atravessa,
— L'istòri n'a la souvenènço —
A tei gòrgo vengué buta,
E fougué pèr tei fièu, o Prouvènço! arresta.

Mai fau-ti faire revieüre
Lei fèt deis iàge passa?
Fau-ti dire, fau-ti escrieüre
Ce que nòstei rèire an fa?

Fier guerrié; valènt lucaire,
An defendu soun terraire
Em'ardour e fermeta;
Pièi soun ana, gai cantaire,
S'aubourant, galoi troubaire,
Pèr lou dré, la liberta!

Canten, canten o mei fraire,
Coumo fasien nòstei paire!
Canten nòste bèu païs!
Canten sei brunei fiheto,
Soun vin qu'emplis lei fuieto,
Soun bon vin que rejouïs!

VI

Prouvènço! sus ta mar quant de fes lou canoun
A fa brounsi sei tron?.... Quant de fes la mitràio

Sus seis èrso a traça d'ensaunousido ràio?.....
Soun bru deveio enca lei cimo dóu Faroun! (1).....

(1) Còlo pelado que dóumino Touloun, em'un fort dóu méme noum sus soun cresten.

Oh! Mai noun es aqui, o ma bello Prouvènço!
Lou titre de ta mar a ta recouneissènço:

Large mirau de toun cèu blu,
Sa bello oundo tant bluio e lindo
Sus sei tartano en pertout guindo
Lou blad, l'òli, lou vin, lou fru.
Dóu mounde toutei lei ribage
An vist tei matelot, tei veissèu vagaboun.
Pople civilisa, sauvage
An pertout vist flouta teis ardit pavihoun.
Ta bello lengo s'es parlado
Sus lei plajo dóu mounde entié.
Dins sei viage, toun marinié
Sus toutei lei mar l'a pourtado.

Bèn avans leis iàge encian
Que l'istòri a souvenènço,
O lengo de ma Prouvènço!
Te parlo lou Ligurian.
Es pèr tu que lei lengage
Que dison neo-latin
An passa dins leis usage

Dei reiaume tei vesin (1),
De-bàdo lei savènt digon tout lou countràri,
E que, pèr lou prouva, emplegon l'arbitrari.
Mai an bello cerca dins lou grè, dins l'ebru;
An bello espepiéuna lou sanscrit, faire bru
De quauco analougio eme la lengo angleso,
'Me l'aria, vo bèn 'me la lengo oulandeso;
S'enganon grandamen. A toutei tant que soun
Va li disì tout crud, sènso mai de façoun.
Pèr saupre d'ounte vèn nòsto lengo francéso
Fau pas tant cerca luèn ni tant prefoundamen.
E soustendrien pas tant uno marrido téso
Toutei nòstei savènt, se voulien soulamen
A tout aquéu saupé, qu'éici noun li countèsti,
Apoundre — pau de causo, e li aurié ges de mau —
Uno brigo de prouvençau.

(1) Quauquei linguiste de nòste tèms au soustengu, eme de resoun que m'an sembla bono, que lou latin o lei lengo dicho neo-latino an agu pèr cepo leis idiòmo que se parlavon dins la Gaulo, e qu'avien lou memo founs que lou Prouvençau e lou Bas-Bretoun qu'eisiston vuèi.
Ai cresigu poudre adoupta, dins un eloge de la Prouvènço, uno óupinioun qu'es touto en l'ounour de sa lengo.

Toutei li gagnarien; eme d'autre v'atèsti
Que sarien pas facha de soustèni l'assaut.
Noun an tant espera, que disì? pèr va faire;
Car mai d'un escrivan, dins lei tèms que veici,
V'an prouva bel e bèn, sènso se gena gaire...

L'escrivan beluguet, lou marsihés Mery

Nous a moustra dins uno idilo
Dóu troubaire latin Virgilo
Bèn de mot pres au prouvençau,
Sènso que, pèr acò, sei vers siégon pu mau.

Lei troubadour dóu Mouien-Iàge,
Dins sei cansoun, dins sei discour,
T'an pourta dins toutei lei court
Que parlavon toun bèu lengage,

Oh! Mai de l'aveni qu'es large l'ourizoun!...
Belèu que l'empliras, lengo de moun enfanço!...
Belèu saras, un jour, lou parla de la Franço!...
Belèu qu'un jour... oh! mai s'esgaro ma resoun...
E perqué?... La vapour, la belugo eleitrico
Que vènon relia, vuèi, l'Uropo a l'Americo,
E que méton ansin l'interès en coumun
De toutei lei nacioun, rendon bèn ópourtun
Un biais que permetesse ei pople de s'entèndre,
Aquéu role tant grand, quau pòu mies li pretèndre
Que ta lengo, o Prouvènço? Atèsti la Resoun!
Mies que ges merito la glòri,
Pèr sa bèuta, pèr soun istòri,
D'èstre dei pople la liesoun (1)!

(1) La questioun d'uno lengo universalò es soulevado despièi lontèms. D'unei an prepausa lou francès; d'autre volon uno lengo novo, filousoufico e sintetico, facho a priori, Aquesto belèu sarié seco; l'autro farié d'envejons. La lengo prouvençalo es touto lèsto; es richo e armouniouso; lei troubadour l'an rendudo celébro. D'autre caire pòu èstre counsiderado coumo uno lengo mòrto despièi que lou dialèite dóu Nord a pres sa plaço; farié dounc ges de jalous. Sei rapor eme lou latin, lou francés, l'italian, l'espagnóu, n'en rèndon l'estúdi facile. Perqué sarié-ti pas chósido pèr religa lei nacioun? Se poudrié belèu pu mau faire.

Avis au proumié coungrès de linguiste que s'acampara pèr discuta aquelo questioun!

Canten, canten, o mei fraire,
Coumo fasien nòstei paire!
Canten nòste bèu país!
Canten sa lengo expandido,
Sei chato au souléu brunido,
Soun bon vin que réjouïs!

LOU NOVI E LOU CURAT

Ousèbi me la bello Neno
Eron amourousous que noun sai.
Se voulien métre a la cadeno
Davans lou Maire au mes de mai.
Avien fa toutei leis emplèto:
Raubo, daurèio, linge fin,
Couèifo de tule, de basin,
La gorbo èro touto coumplèto;
Rèn li mancavo, e lei parènt
En toutei dous èron counsènt.

Mai quau es que pòu se proumetre

D'avé sei desir acoumpli?
 Quau pòu dire: fara pa 'n pli
 Moun afaire? Pèr se soumettre
 Ei lèi que la glèiso a establi,
 Ousèbi méte soun abi,
 Se passo sei pu bellei braio,
 Pièi, tout galoi, d'aise s'endraio
 Encò de moussu lou curat.
 L'atrovo lest a s'escura
 Lou gourgarèu 'm'uno voulaio.
 — Bounjour, moussu, vous sié douna,
 Li fai lou jouvènt; vous derangi
 Belèu?... Anavias dejuna... —
 Pièi fai mino de s'enana.
 Mai lou curat: — D'ou tèms que mangi
 Un mouceloun, conto-me lèu
 Coumo se fai que sies tant bèu.
 Vendriés-ti m'envida 'tei noço?...
 Dison que te vos marida...
 — Me va siéu mes dins la cabosso,
 Moussu. Veniéu vous demanda
 De nous publica, sènso empache,
 Au pròne, dimenche matin.
 En que bon mena tant long trin?
 Fau que l'afaire se despache
 Au pu lèu. Quand sias decida
 Vau jamai rèn de cagnarda.
 — As bèn resoun, li fa lou prèire;
 Mai davans tout nous faudra vèire
 Se li aurié ges d'empachamen
 Pèr vous douna lou sacramen.
 M'an di que Neno es ta cousino...
 D'ounte vèn vòsto parenta?
 Maugrat ma bono voulounta
 (De la glèiso es la diciplino)
 S'erias trop proche, noun poudriéu
 Vous marida au noum dóu bon Diéu.
 — Que me disès aqui?... De Neno
 Siéu bèn lou bon cousin german...

Sa maire, tanto Madaleno,
 E moun paire èron dous enfant
 De mei rèire... mai que pòu faire
 Nòsto parenta?... Sian pas fraire!...
 Aro que sian amouracha
 Voudrias veni nous empacha?...
 Vous trufas de moun ignourènci...
 Mai ai garda la souvenènci
 Que nòste ajoun, mèste Tounin,
 De sa femo èro lou cousin.
 Pamens s'es bèn fa soun mariage...
 Eri encaro dins moun bas iàge;
 Maugra 'cò m'en souvèni bèn.
 — Lou tièu se pòu faire tambèn;
 Mai fau óuteni la dispenso.
 Sara 'no pichoto despenso...
 Mai pòdes bèn la supourta.
 Fau qu'escriéugui à nòste sant-Paire...
 Eu soulet te pòu faire jaire
 Sènso crime eme ta mita,

Bèn que fougués aparenta.
— Sabiéu bèn que se poudié faire,
E que vous trufavias de iéu.
Escrivès dounc, e s'eme gaire
Poudès tout arrenja, fès lèu!
Es pas gros ce que lou bèn rènde...
Pèr s'establi, croumpa tout nòu,
Sabès, moussu, que se despènde!...

Maugra 'cò, se fau quauquei sòu,
Belèu lei trovaren encaro. —
Mai lou curat: — Plan-plant s'esgaro
Quau courre en luè de camina.
T'ai di que te poudrien douna
La dispenso; mai lou sant-Paire
A besoun de fòrso d'argènt.
Es pas pèr eu; es pèr sei fraire;
Fau qu'entretèngue forso gènt:
Cardinau, Evesque, canounge,
Armado de sourdat, de mounge...
Acò viéu pas, en verita,
Rèn que de fé, de santeta...
Fau que se visque, e que lei panso
S'emplisson de bono pitaço.
Leis óufrando dei pecadou
Entretènon leis amo santo
Que prègon pèr lei paurei panto,
Pèr un bon endevenidou,
Sènso elei que sarié toun àmo?...
Anarié brula dins lei flamo!...
Quau pregarié pèr tei parènt
Mort dins lou peca, dins lei lagno?
Quau preservarié, tei filagno
De la grèlo, dóu marrit tèms?... —
Tout acò 's bon; mai venguen vite
Au fin mot. Quant demandarias
Pèr moun mariage èstre licite?

Digas-me, court, ce gue voudrias.
— Mai vòli rèn, iéu, talantòri!
Es leis àmo dóu purgatòri
Que reclamon soun pagamen...
Iéu te demandi soulamen
Un cor repentènt de sei fauto,
Pèr que toun àmo, dins leis auto,
S'enaure un jour finalemen.
Siégues dous ei coumandamen
Se vos pas toumba dins la pauto.
— Vous remerciéu de bèn bon cor
De vòstei vut. Mai 'me leis àmo
Que nous Devon tira dei flàmo
Voudriéu lèu me metre d'acord.
Veguen! Poudrias-ti pas me dire,
Sènso bourdeja, sènso rire,
Quant leis àmo demandaran?
— Meten que siégue milo fran,
Fa lou curat; acò 's pas gaire
Pèr sustenta lei paure fraire
Que pèr tu pregaran tout l'an,
Que faran crèisse teis enfant,

Que lei rendran poulit e sage,
Que benesiran toun mariage,
Que rendran ta femo... — Plan-plan!
Dis lou jouvènt, me fai pas fèsto
Que lei fraire meton lou nas
Dins moun bèn. Siéu qu'un talounas;

Encaro aurai proun bono tèsto
Pèr faire a Neno, tout soulet
De poulit e sage enfantet.
E pèr uno talo besougno
Demanderai pas milo fran!
Gramaci! Soun pas regardant!...
An! Veguen! Avès pas vergougno
De vouié d'un paure paisan
Pèr lou marida milo fran!
— Mai tambèn t'aflames trop vite.
Prenes fuè coumo un vièi gavèu.
As dins la tèsto un cascavèu...
Enfin vos que t'en fagon quite
Pèr cinq cènt fran?... Digo, marrias!
— Moussu, vau vous dire adessias
Se venès pas pu resounable.
Siéu pas encaro un gros countable...
Mai me sèmblo que cinq cent fran
Farien bèn ana moun meinage.
Sènso souci de l'endeman
Travaiaariéu pèr l'èiretage
Que voudriéu leissa 'meis enfant.
'Me cinq cènt fran fariéu l'empèri
Sus moun marrit moucèu de bèn;
E sariéu pas tant gros arlèri
Pèr vous lou porge aquel argènt.
Se voulès n'en fini au pu vite,
Cresès-me, fasès-m'en lèu quite
Pèr vint fran. N'en bàï pas mai
Pèr me marida au mes de Mai.
— E bèn, va vau escriéure a Roumo...
Se lou Papo vóu, iéu tamben.
Mai sies gasta coumo uno poumo
Qu'aurié maca lou marrit tèm!
Proufitara pas toun espragno.
Dins lei souci 'me dins lei lagno
Viéuras! Jamai saras countènt!...
— Escrivès! E digas-li bèn,
Ei cardinau em' au Sant-Pèro,
Que, se demandon trop d'argènt,
Me passarai de sei preièro.
Moussu lou Maire es pas tant fier:
Pèr se cencha de sa taiolo
Me fara pas paga tant chier;
Vuèjara pas ma deneirola. —

Tant es que moussu lou curat
Escriéugué vo noun au Sant-Paire.
Mai, quouro agué 'n pau demoura,
Fagué dire, pèr lou sounaire,
Au jouvènt de se presenta,

Que soun mariage èro arresta.
Ansin se finisse l'afaire.

Neno li fagué quatre enfant
Sage, poulit e pas fenian.

L'espragno fagué mereviho:
Coumo lou dous mèu deis abiho
Creissé. Fin qu'au bout de vint an
Eron riche, urous; e lou paire
Li disié: Noun vous fisés gaire
A ce que dis lou capelan.

A MOUSSU***

En li mandan la Legèndo dóu Clar de Besso

Antan la lengo prouvençàlo
Mai qu'àro avié estendu seis àlo.
Lei cansoun dei troubadour
Courrien dins toutei lei court;
E se n'es fougou de gaire
Que lou lengage francés
Siégue pas neïssu, pecaire!
Eici fau pas soun proucés;
Mai permetès-me de dire
— E d'eiçò n'en fau pas rire,
Car n'es que la vérita —
Que se lou lengage, en Franço,
De Lillo jusqu'a Triganço,
Prouvençau noun es resta
S'eu fau que d'un iota;

S'a nòsto bello Prouvènço
Aquello glòri a manca,
Fau pas trop s'en óufusca,
Que póu fort bèn ana sènso.
Mount 'es, digas, la nacioun
Que mai que lou Gau-Liguro
Pourté luèn soun embicioun?

L'istòri nous v'asseguro:
Es éu qu'es ana pupla
La bello e fertilo Espagno
Après s'èstre descupla.
Dedins la fièro Alemagno
Se n'es ana permena.

Es esta renoumena
Lontèm pèr touto l'Asiò;
Sei counquisto l'an mena
Dedins touto l'Italiò.

Es éu qu'es ana founda
Dóu Latium lou rèiaume...(1)
Mai bàsto; demouren caume;
Lou riau poudrié debourda.

Siéu agu 'n pau trop ardit.
Aviéu fourma lou prejit

Tout unimen de vous dire
Qu'aviéu escri 'n prouvençau
Quauquei vers, tant bèn que mau,
Mai d'eici vous vési rire...
Pamens, vele! Tau que soun

(1) Espinchas la proumièro noto dóu cant sus la Prouvènço.

Vous n'en fau la dedicàço
Li atrouvares ges de tràço
De l'istòri dei nacioun.
N'en ai pas tant d'embicioun.
Iéu canti que de bevèndo,
De conte vo de legèndo.
Vau, pèr vous n'en dire uno, enfourca moun chivau.
Ni aurié que dirien Pegaso;
Mai iéu méti ges de gazo
Sus rèn de tout ce que fau.

LOU CLAR DE BÈSSO (1)

LEGÈNDO

Vous vòli counta 'no cresènço
— Jamai n'en fauto l'ignourènço —
Que dins Bèssò, segur passavo, ei tèms encian,
Pèr vertadièro. Vuèi tant creserèu noun sian.
De Bèssò, vous dirai, l'impourtànço 's pas grandò.
Pamens la verita coumando
— E fau jamai se n'escarta —
De dire qu'es tout coumplanta
De bellei vigno verdouletò
Que s'estèndon jusqu'ei ribeto
D'un clar a sa porto plaça,
Mounte se vènon espassa
Jouvènt e jouinèi chatouneto
A la nèdo e sus de barqueto.
Aquéu Clar, en realita,
Presènto rèn de remarquable.
L'endré noun a 'nca merita

(1) Capo de Cantoun de l'Arroundissamen de Brignolo (Var).

— Ce que pensi — d'èstre canta
Pèr un troubaire memourable.
E pamens d'ourrou fernirias
Se poudias counèisse l'istòri
Counservado dins la memòri
Deis encian; e jamai voudrias
Retourna sus aquéu ribage.
Estènt dedins aquéu vilage,
Me l'an dicho, un jour, l'an passa.
Dins ma memòri s'es escricho.
Escoutas-là, sara lèu dicho.
A milo an e quauqu'un deçà:

En l'an sièi cènt setanto un

Gaire après lou mes de jun,
— Se ma memòri 's pas fausso —
Un dimenche, jour dóu Segneur,
Aperaqui sus lou mièjour,
Au moument monte lou prèire ausso
Lou calici pèr presenta
Soun cor au Dieu de bounta,
Lei mióulatié dóu vilage
En bèn grando quantita,
Pièi de femo de tout iage,
Luègo d'ana s'aquita
Dei devés qu'un crestian sage
Déurié jamai rejita,
Dessus l'ièro s'ocupavon:
D'unei de garbo déliavon,
D'autre la paio viravon,
Quauqueis un de blad vanavon,
Lei fouit dins l'iróu petiavon,
E pièi lei chivau caucavon;
Se dis que toutei juravon
Qu'èro uno calamita!

Dins la glèiso pamens lei campano sounavon,
E lei voues deis encian a la vouto mountavon;
La nau retentissié dóu cant de l'hosannah.
Lei mióulatié risien, dóu curat se trufavon;
Lei crid, lei juramen ei clocho se mesclavon;
Lei cop toumbavon drut; e lei chivau d'ana!

Lou cèu èro seren; lou souléu dardaiavo;
Lou vènt èro toumba; la calour sufoucavo;
Un nivoulas founça s'estendié, s'avançavo,
E sus l'azur dóu cèu trancavo
Tout carga d'elètricita.
E pu fort que jamai lei juramen rounflavon,
Lei crid retentissien e lei chivau viravon.
Un brandi de demoun — tant bèn turbihounavon —
S'en sarié pas mies aquita.

Enfin la nivo se duèrbe...
De fuè, d'aigo l'iróu cuèrbe,
Pèr counfoundre l'empieta.

Orre, sublime espetacle!...
L'ourige descadena
Chaplo, estroupo tout oustacle!
Chivau, gent, paio, blad, tout s'atrovo entreina!...

A la fin tout s'esfaço:
De l'aigo la surfaço
Presènto plus la traço
De garbo ni de blad.
Tout a dispareissu: chivau 'me jouinèi fiho,
Ome lussurios et jouvènt de famiho,
Tout dins lou toumple a davala!...

Pièi tout s'es esclara. Subran, la pluèio cèssò;
Lou nivoulas dóu cèu escurcis plus l'azur;
Tout es redevengu tranquile entour de Bèssò.
Dins la glèiso lou cant a pas agu de cèssò.

Lou cèu es redevengu pur.

Mai de l'èro jamai leis aigo s'enaneron.
Un clar se li 's fourna. Aquelei que vougueron
N'en sounda lou founs noun pousqueron
Senti la soundo s'arresta;
E despièi es ansin resta.

Aro enca se, dóu tèms deis ièro,
Vous enanavias permena
Sus aquéu ribage damna,

Avès bello avé l'àmo fièro,
D'ourrou e de pòu fernirias
Car, en escoutant, ausirias
Lei crid, lei juramen ourrible,
Lei cop de tounerro terrible,
Lou trot dei mióu e dei chivau,
Lou bru dei fouit... Oh! fai pas gau!...

— Aqui coumo se fai l'istòri:
Li a sèmpre 'n tas de talantòri
Qu'esplicon tout 'me d'invencioun.
Quand pòdon pas destria 'n proublème,
Lei bòrni fòrjon un sistème
Qu'es deis avugle la leiçoun.

PARIS

L'aiglo, rèino deis èr, guèiro, avau dins la prado,
Lou temide agneloun,

Pèr lou pòrge 'n pasturo a la fèro nisado
De sei pichots aigloun!

Lou lèioun, au desert, 'me seis arpo terriblo,
Sarro, ferouge, ardènt,
Lou cèrvi lagremous. De bado se regiblo,
L'estrasso 'me sei dènt!

Mai quand, lou gavai plen, la nisado roupïho,
L'aiglo, de soun roucas,
Lèisso tranquilamen paise, sus leis Aupiho,
L'avé dins lei blacas.

Emai quouro a plus fam, que de soun uè sauvage
Lou fuè s'es amoussa,
Poudès atravessa dóu lèioun lou trevage...
Vous leissara passa.

Mai sian pas au desert... Uno villo ufanouso
Estalo a vòsteis uè,

Eici bazar, palais... eila gueniho afrouso!...
La clarla 'me la nuè!...

Noun! Sian pas au desert!... Aqui fraire 'me fraire
S'agarrisson jamai.

Eici, ges de parènt! Ges d'ami! Leis afaire!...
Leis afaire! Pas mai?...

Leis afaire!... Acò 's l'art d'engreissa sa coudeno
En mousént soun vesin;
De joui sèns travai, d'amoussa, sènso peno,
Uno fam sènso fin!

Eici 'n se salutant, en grimaçant lou rire,
Lou mounde s'agarris!...
— Mai sian a Tombouctou, 'me lei mourou? Vo pire?...
— Nàni! Siam a Paris!...

SOUNET

Counquistadou gigant envauta de flataire,
Oumbro grando e terriblo, eiçavau que cercas?...
A fini vòste tèms... Aro poudrés plus faire
De champ nud, desavia, 'me nòstei fres bouscas.

Ingèni destrutour, pouderous massacraire,
Coumo d'èrso ferouno avès, sus lei roucas,
Aplati, déchira lei cors de vòstei fraire,
En poussant lei nacioun de sacas en sacas!...

L'ignourènt, qu'un uiau dins lou sourne esbarlugo,
Lou sourdat pivela, que la glòri pessugo,
Bràmon, espavanta: Oh! qu'es grand! Oh! qu'es bèu!

Mai lou sage pesant l'encauso 'me prudènci,
E vesènt resplendi lou bèn que dins la sciènci,
Dis: Ah! que l'aveni nous pàre d'un tau flèu!...

LI A BATAIO E BATAIO

Se, dins uno countestacioun,
Dous bedigas, a cop de poun,
Vòlon arrenja soun afaire,
Lei gènt-d'armo istaran pas gaire
De lei traire 'n uno presoun.

Mai se dous rèi — se dison fraire! —
An countèsto de quauque caire,
Lèu fan peteja lou canoun,
Lèvon d'òme 'n càde cantoun,
Lei fan chapla, paurei coudoun!
Pièi l'avéusage 's dins lei bòri!
Mai qu'es acò? E damo Glòri!...

LOU PACHA

Tout es plounja dins lou silènci...
Lou mourou marchò 'me prudènci
Dins lou Serai... un glas de mort

Rènde toutei lei lengo muto...
Degun ris, charro vo disputo:
Lou pacha dor!

Quand dor, lou tigre, dins lei broundo,
Lou tigroun jogo, sauto, boundo,
En jitant sei raugourun rau.
Subran lou tigre se deveio...
Pièi se viro, plego sei ceio;
Li fai pas mau.

Mai lou pacha?... E qu'es un tigre
Proche 'n tiran?... Degun es libre
Desouto sa dóuminacioun.
Malur en quau ris quouro éu plouro!...
Pèr quau lou deveio, sus l'ouro
Li a lou courdoun!...

Mai sus l'auturo que denudo
Lou souléu tremounto... es vengudo.
La fresco aureto de la mar.
Lou mèstre a dubèrt sei parpèlo;
D'un siéune de sa man apèlo
L'esclau couàr:

— Arrivo, castrat! Dins la cambro,
Abro la pipo au bouquin d'ambro,
Vejo de parfum recerca;
D'a gèinoun emplisse la tasso,
Mounte l'or lou diamant enchasso,
De fin mouka.

Vai!... Noun, rèsto!... Es empresounado
La vièio mouresco enmascado
Qu'aier me manqué de respèt?
Counduse-l'au mut, cadenado,
Pèr que li bàte la chamado
Souto lei pèd!...

SUZOUN

I

Siès bèn bello, au printèms, o ma Prouvènço bloundo!
Ème tei milo flour,
Ème ta lindo mar, qu'au travès de seis oundo
Se ves sa prefoundour!

Perèu va sies, pu tard, quand ta plano roussejo,
Quand, dins tei champ daura,
Au boufa de l'aureto, eme souplesso oundejo
Lou blad amadura!

Sies bello, subre-tout, quand tei pero jaunisson,
Quand, souto sei pampas,
Lou rasin s'amaduro e que sei grapo emplisson
Lei tino de tei mas!

Se lei flour, au printèms, te paron de jouinesso,
Se te daures l'estiéu,
L'autouno t'a garda dóu souléu lei caresso
Lei poutoun lei pu viéu.

Ei rampau vernissa leis arange pendolon;
Pourjès de gourbelin!
Plegon souto lou fais lei branco que tremolon
A l'auro dóu matin.

Lou fru dóu mióugranié pren sa tencho brounsado
Ei rai de toun souléu;
E lei pero an jauni, de jus toutei gounflado:
Lei piton leis aucèu.

Carrejas, enfantet! Lei poumié, dins la prado,
En renguèro entièra,
S'espalancon; sa frucho, a poun amadurado,
Póu pas mai espera.

E subre-tout partès, chatouno afestoulido!
Pourtas de grand panié!
Soun peneco lei figo; en aio! a la culido!
S'escrancon lei figuè!

Carrejas! Carrejas! Emplissès lei canisso
Lèu! Fasès-lei seca!
Lèu-lèu! Despachas-vous! Soun toutei cuiedisso.
Anas pu vite enca!

Lei rasin soun madu; lei tino lèsto; en aio!
A l'endùmi, jouvènt!
Ei gran negre e gounfla lou souléu se miraio.
Proufiten dóu bèu tèm!

Fara bon festeja quand lou vin, dins lei bouto,
Sara bon a chourla.
Chourlaren, meis ami; se metren a l'assousto
Ei mes ennivoula.

II

Un linde eissame de chatouno,
Lei bras nus, la poudeto 'n man,
S'envan risènt, s'envan cantant,
Culi lei rasin de l'autouno.
Leissés ges de rapugo arrié,
Jouinei chatouno amoureuxido,
Que lèu sarias enmoustousido,
Vo 'n bèu jouvènt vous beisarié.
Sabès qu'acò 's la penitènci
Que déu puni la negligènci;
Menas de-reng; ges de clemènci
Pèr qualo un age leissarié.
Vagon lei gaio charradisso,
E lou rire, e la cantadisso.
Enterin s'emplis lei panié.
Lèu soun veja dins de cournudo
Qu'emporton, 'me sei man vougnudo.

Au pressadou lei mióulatié.

E recoumençon lei chatouno:
— A tu, Mario! — A tu, Moutouno!
— Noun s'emplis toun panié, Martoun;
— Vai s'emplira. Mai pren-te gardo!
Eilavau Vincèn te regardo...
Lèisses rèn, vo garo ei poutoun!
— Jano, tu que sies sa vesino,
Coumo vai la pauro Suzoun?
— Se dis que virara d'esquino
Avans la fin de la sesoun!
— Pauro Suzoun! Es bèn malauto!
Fai Marieto; acò 's la fauto
De sei gènt. Amavo Peiret;
Mai l'atrouveron laugeiret
Pèr leis escut. Peiret l'amavo,
E, quand se vegué refusa,
Em'un lahut que s'alargavo
Partigué, li a quatre an passa.
Elo, la pauro enamourado,
Perdé lou rire, e, maucourado,
S'enanavo en demenissènt.
Sei bellei bouco riserello;
Soun devengudo palinello;
Sèmpe sounjo a soun bèu jouvènt.
— E d'èu, s'es ges agu de nòvo?
— Jamai. M'an di qu'a Terro-Nòvo
S'es enava; mai quau lou saup?...
Belèu que leis èrso ferouno
Que l'auro de mar amoulouno
L'an aclapa dins sei ressaut...
Paure Peiret! Pauro Suzeto!
Jamai sares nòvi, nouvieto!
Jamai plus vous rescountrarés
Eu dei peissoun es la pasturo!
Elo, dóu cor la macaduro
Dóu cros là messo au ribeirés!
— Pauro Suzoun! Li a pas de dire,
Em' elo falié sèmpe rire.
Pèr la joio, pèr galeja,
Avié pas trouva sa parièro...
Pecaire! Li fau plus sounja...
Mai quau ségue la maiourièro
Em'uno rapugo a la man?...
Ai, Marieto, 's toun amant!
Courre, Mario! Courre! Courre!... —
E Mario, de-vèrs lei roure,
Lampo, lampo coumo 'n uiau.
Mai Vincèn de proche la ségue.
Ai, ai! Tout àro l'acousségué...
Hóu! Dirias qu'acò li fa gau;
Car, quouro ei roure es arrivado,
Fa lou semblant d'èstre alassado,
E s'aplanto. Alor lou jouvènt
La sarro sus soun cor, l'embrasso:
— Oh! Marieto, t'ami bèn!...
— Me bèises, Vincèn... noun siéu lasso!...

III

L'auro de mar boufo 'me rage.
L'uiiau estrasso lou nivage.
Lou tron dins leis aire brounsis.
Leis èrso ferouno se dreisson,
Traucon de toumple, repareisson.
La mar, la mar fèro rugis!

Vès! Lou Mistrau se descadeno!
Lou mistrau qu'en pertout sameno
L'esfrai, l'espavant e la mort!...
Pauro velo desendraiado
Sus la mar feroujo, enrabiado,
Oh! Pousquesses arriva au port!...

Paurei chatouno! Paurei maire!
Qu'avès d'enfant, qu'avès d'amaire
Sus lou bastimen, gemissès...
Plouras... mai leis èrso ferouno
Escouton maire ni chatouno...
Qu'orre uiau! Que tron! Ausissès!...

Lou lahut lucho e se regiblo.
Mai la bourrasco rounflo e siblo
Dins sei courdage en arc benda...
Ai, paure! La vago se duèrbe!
S'amoulouno sus éou!... lou cuèrbe!...
Paure lahut! s'es prefoundo!...

Ah! Velou! s'es sauva! Trioumflo!...
Sus la vago que se regounflo
Se drèisso permèi lei nioulas...
Mai de vers lei rò dóu ribage
Lou vènt lou pouusso... l'esquipage
Lucho em' ardour... mai es tant las!...

Es las! e la mar en furò
Lou paure lahut desvarò;
A la vago 's abandouna....
Oh! malhur! sa maturo craco!
Soun armaturo se destraco!....
Póu plus fugi... es coundana!....

Mai noun!... quau quito lou ribage?...
Dins uno barco, oh! que courage!
Vincèn remo, lucho, fugis,
S'enarco contro la rafalo...
Mai lou paure lahut s'afalo...
E la mar de longo rugis!...

Pamens la barco aventurouso
Coupo leis èrso furiouso...
Dóu lahut s'aprocho... malur!
La mar a chóusi sa vitìmo...
Sus l'erso lou lahut s'encimo...
Pièi se duèrbe sus lou rò dur!...

E la nuè sournò estènd seis ombro

Sus l'ourrou d'aquelo ouro soubro...
L'auro countunio de gemi...
La vago desferlo 'me rage...
Eme l'uiiau, sus lou ribage,
Se ves de càro qu'an blemi...

IV

L'endeman de la mar la ràbio èro abaucado.
Seis èrso douçamen s'estendien, alassado,
Sus la ribo tranquilo. Aurias jamai pensa,
En lou vesènt bressa plan-planet pèr l'aureto,
Que lou moustre pousquesse, em'uno imour enquieta,
Dins soun toumple èstre trigoussa.

E pameus chasque flot sur la ribo racavo
Dóu paure bastimen quauco senistro éspavo:
Eici 'n courdage... eila de plancho... un òme mort!...
Paure marin! Belèu lèisses uno coumpagno
Que pensaves revèire, après uno campagno,
Quand, galoi, quitaves lou port!...

De parènt, de curious la ribo s'es emplido:
Es un paire que plouro... uno espouso que crido...
Uno maire demandò eis èrso soun enfant!...
Suzoun blèmo, l'uè se, sus Mario apuiado,
Mourènto, au ribeirés tambèn s'es endraiado...
La pouso 'n pensamen brulant!

Cèrco permèi lei mort, la pauro chatouneto...
Em'un rire nervous, pièi, dis a Marieto:
— Lou sènti dins moun cor, Peiret me vèn cerca..
Moun mau tòco a sa fin. Vuèi sarai soun espouso...
Mai perqué ploures?... Tè! Regardo!... siéu urouso!...
Aqui Peiret qu'a débarca!... —

Ero verai!... Peiret es aqui, sènso vido,
Sus la ribo coucha!... De la mar óumicido
Es esta 'no vitìmo... A soun cóu apoundu,
Un courdoun estacavo un long estui de vèire,
De ciro cacheta. Dedins dóu paure Pèire
Lou testamen li èro escoundu.

L'escrit disié: — Siéu riche, ai trouva 'no chabènço.
Pèr espouso Suzoun me n'entourni 'n Prouvènço.
Viéure sènso Suzoun me semblarié trop dur!
S'un destin malurous m'aplanto dins moun viage,
A Suzoun qu'àmi tant léissi moun èiretage,
Li voudriéu leissa lou bonur!

Suzoun sènso gemi, sènso ploura, mai palo,
Palo coumo la mort, sus soun Peiret davalo,
E pièi fai: — Marioun, qu'aquest moumen m'es dous!...
Vau parti 'me Peiret... pren moun bèn... Te lou bàï...
Ploures pas, Marioun... vers lou bonur m'endraï!...
Eme Vincen fougués urous!... —

E sei bras maigrinèu envauton soun amaire...
Lou sarro sus soun cor... piei, quand vengué sa maire
Pèr la querre... Suzoun, la pauro avié passa!

Coumo uno tëndro flour pèr lei vènt trigoussado
Se passis sus sa branco, ansin s'èro afeissado
Suzoun, eme soun cor blessa!...

V

L'an avié passa. De l'autouno
Lei fru que lou souléu poutouno
Emplissien l'aire de prefum.
Deis auceloun lou dous ramage
Esgaiavo lou fres bouscage,
E d'ou riau s'ausissié lou gai cascarelun.

A travès lei longuei filagno,
Brihanto dei plour de l'eigagno,
Un eissame cascarelet
De jouinei chàto au fin coursage,
E de jouvènt au dous lengage,
En risènt, en cantant, descendié d'ou coulet.

Mai travesson lou cementèri:
Subran cèssò lou refoulèri:
Plus de rire, plus de cansoun.
Pièi lou nòvi 'me sa nouvieto,
Lou bèu Vincèn e Marieto,
Que se maridon vuèi, tumberon d'a geinoun.

Eron sus uno toumbo fresco
Que l'aureto de mar refresco,
Simplo tournbo de verd gazoun,
Lei nòvi, sei man enlaçado,
Empli de la memo pensado,
Plouravon dous jasènt: Peiret eme Suzoun!...

ODO AU BON RÈI RENÉ

Qu'a óutengu uno mencioun ounourablo au concours de-z-Ais
(setèmbe 1864)

O douço Muso de Prouvènço,
Que lei ribo de la Durènço
Fasies, a tèms passa, restounti de tei cant,
Soustèn ma voues, paure troubaire!
Pèr que iéu pòsqui eici retraire
Leis acioun d'un bon rèi, d'un paire,
Enflamo moun ardour, et douno-me lou vanc!

Qu'es aquelo douço figuro
Que luse eilalin e qu'empuro
Lou fuè sacra de l'art? Que, sout' l'arnés guerrié,
Se moustro fièro e valourouso?...
Veici l'epòco malurouso
Mounte Jano la courajouso
Pèr cousseja l'Anglés quito sei pradarié.

A vist, René, la Piéuceleto;
E l'ardour de la chatouneto

Enauro soun courage a l'autour dei pu grand.
A que vint an, mai d'un luchaire
Saup maneja l'acié traucaire.
Barbazan l'a pres pèr soun fraire...
Barbazan, vièi guerrié qu'a viscu dins lei camp!

Pièi vesès-lou dins lei batàio
Picant d'estò, chaplant de tàio,
Abandouna dei siéu, teni tèsto, soulet,
Ei fier chivalié de Bourgougnon;
Se rëndre que quand de sa pougno
Toumbo lou ferre!... Ounto! Vergougno!
Cinq an lei bourguignoun, a l'oumbro dei merlet,

Cinq an, pèr pres de soun courage,
Lou retènon dins l'esclavage!...
Mai soun cor supourté l'afrouso iniquita.
Quito l'espaso e pren la plumo;
Soun esprit s'enauro e s'alumo...
Enfin sa nuè se desembrumo:
Sourté... a pres d'argènt croumpé sa liberta.

O Muso, digo lei batàio,
Comto lei vilo, lei muràio
Mounte l'Aragounes pèr éu fougué turta!
Digo sa marchò triumflanto
Dins leis Abruzo! O Muso, canto
Eme ta grondo voues qu'espanto,
Canto sa grand' valour, canto sa fermeta!

Mai l'or de l'Aragoun s'escampo,
E lou laugié sicilian rampo
Ei pèd de soun rivau. Alor la traisoun
Duèrbe lei porto... Dedins Naple
Intro l'eniemi... Oh! que chaple
N'en fagué René!... Mai l'oustacle
Ero trop grand... Alouro, a pouncho d'esperoun,

Sus lou flot d'eniemi qu'entàio
Lanço soun chivau de batàio,
E se duèrbe un camin dins lou san!... Tau, d'un bound
Proumt et rabin, dessus la troupo
Que l'envauto, que l'agouloupo,
Furoun, s'abrivo, escarcho, estroupo,
E se repais de san lou terrible leioun!

O ma muso, àro fai calàmo;
Abauco lou fuè que t'aflàmo;
As proun canta la guèrro e seis atroucita!
Lèisso aqui ta masclo troumpeto;
Pren ta zambougno, e sus l'aureto
Aduse-nous ta cansouneto;
Canto-nous de René lei talènt, la bounta!

De la barbarié souloumbrouso
Lèi e coustumo desastrouso
Tènon lou pople esclau d'arbitrari esmougu!
René lei revés, leis arenjo;
Sus l'ourfanèu soun cor se penjo;
Lou mounde li déu sei lausenjo!

La véuso, pèr sei suèn, ves sei dre mantengu.

Pièi vesès la nacioun jusiouso
Que nous adus — causo preciouso! —
Lou coumèrço, qu'un jour ligara lei nacioun.
Pihado, aïdo, coussejado,
Vesès-la pertout eisecrado,
De toutei lei mau acusado,
Pèr l'ignourènt qu'avuglo 'n prejuja furoun.

René, pèr quau li a ges de causo
Que rèste endiferènto o clauso,
Jito sus lei jusiou soun regard pietadous:
Leis aparò de la malìci;
Li douno pertout l'eisercìci
Dóu coumèrço, e dei sacrifici
Qu'a leissa dins sei mour un passa religious.

Vergougno a nautre! Nòsto epòco
Que, esturto, dóu passa se mòco,
E cres de la Resoun ségre lou dre camin,
Que s'apenso èstre esmancipado
Dóu prejuja, e qu'abramado,
Se dis au creiroungo escapado
Despièi qu'a remplaça pèr l'Or sei Diéu d'alín;

Coumo leis epòco barbaro
La nòstro a pas coumpres encaro
La liberta de l'òme a crèire o creire pas:
Eici 'n bourrèu brulo lei libre
D'un franc-pensaire... un pople libre,
Eila, sènte coumo 'n jalibre
L'esprit de coumpressioun que treboulo sa pas!

E li a quatre fes cènt annado
Que — riche fru de la pensado! —
Maugrat sa fe profundo e lei mour de soun tèm,
Rene 'me sa raro prudènço
Fasié senti sa benfasènço
Ei Jusiéu renegaire!... Sènso
Lou libre pensamen, l'òme, sus terro, es rè!...

Mai mounte vau? O Muso amado,
Digo sa vido courounado
Pèr lou malur! Esclau enco dóu Bourguignoun,
Sei pople lèu-lèu se coutison
Pèr soun redem; sei còfre emplisson...
Mai ni a d'autre qu'em'èu patisson...
E vóu pas èstre libre avant sei coumpagnoun!...

Quau dira toutei lei lagremo
Que soun cor, que lou dóu segreno,
A veja sus lei sièu?... Dins la nuè soun plounja
Sa femo e seis enfant, pecaire!
Un reiaume se ves destraire,
E de seis etat, pèr un fraire
— Se lou dison lei rè! — Se ves acousseja!

Loui vounge! d'aquéu raubatòri
Noun se lavara ta memòri!

De la Franço, es verai, prepares l'unita...
Mai la traisoun es óupròbre
En Franço! E jamai d'un coulòbre
Li sara glourifica l'òbre!
Traite! Vaqui toun noun!... L'as trop bèn merita!

Oh! Destourno leis uè, ma Muso,
D'aquéu tablèu! Jamai la ruso
Adugué sa brutici au grànd cor de René!
Franc, leiau coumo soun espaso,
Visqué sènso cubri de gazo
Seis àte; e pièi, quouro l'agraso,
Lou mau, sa fermeta jamai l'abandoné.

Dins sei moumen de malancòni,
Dei Muso lei douço fanfòni
De sei rai assoulaire enclarejon sa nuè:
Alor cànto, pinto, enlumino;
E dei rèi despasant l'eimino
Dins la pradello en flour camino
Eme Jano sa rèino, e s'ispiro a seïs uè.

Ansin l'auristre e l'endoulible
Passon, furoun, mourtau, terrible,
E sus la terro, aprens aduson sei varai!
Empacho pas que, dins lei coumbo,
Au bord dei vàbre ounte reboumbo
Lou flot que de la nivo toumbo,
S'expandigon lei flour au dous souléu de mai.

Prouvènço! tu que lou plouréres
Coumo un paire, e t'expandiguéres
Souto sa benfasènto e douço autourita,
Canto lou guerrié, fier luçaire!
Canto lou rèi, galoi troubaire!
Canto René! Canto toun paire!
Fai restounti soun noum dins la pousterita!

PLANG

LA FLOUR DESSECADO

Pichoto flour dessecado
Qu'un jour Ano, a la vesprado,
Cuié, 'me sei det mignoun,
Pauro floureto passido,
Dóu bèu tèms de nòsto vido,
Se vos, charren un brigoun.

Sa man dins ma man pausado,
De sei det ères toumbado;
Courréri te remassa,
Sus moun cor t'aviéu plaçado...
Aqui te sies dessecado...
Parlo-me dóu tèms passa.

Eres fresco, ères quihado
Sus ta branco bèn fueiado;

Iéu, n'avien pa 'nca, leis an,
Sus ma tèsto despueiado,
Leissa lei rego argentado
Que li traçon lei péu blan.

Elo, au printèms de la vido,
Bello flour flame expandido,
Respendié soun dous prefum.
T'avié culi dins la prado...
Elo aussi l'an meissounado!...
Moun cor n'es plen d'amarun.

De vòsto jouinesso amado,
De ta courolo daurado.
De soun sourrire amoureux,
A ma vido desaviado
Rèsto qu'uno flour fanado!...
Qu'un souveni doulourous!...

Oh! me rèsto mai!... me résto
Tres fresco, tres jouinei tèsto,
Sei bèu rijitun gaudit!
Que leis an li fagon fèsto!
Dins uno vido moudèsto,
Qu'urous poscon s'espandi!...

SOUVENI DE TRES CROS

Aviéu dins moun jardin — de bàime emplissien l'aire —
Siei flour qu'amàvi que-noun-sai.
Uno, flame expandido e bello, èro la maire,
Lindo ròso dóu mes de mai.

Leis outro avien pa 'nca dubert sei couleireto.
Bellei boutoun tout prefuma,
Rougejavon a peno: uno sorre cadeto
Ero encaro 'n boutoun ferma.

Que suèn èron lei miéu! D'amour leis envautàvi;
Aspiràvi soun dous prefum.
Lou pu pichoun nioulas m'esfraiavo; tramlàvi
Que li raubesse soun frescun.

Un jour... Oh! jour fatau! Oh! tristo souvenènço!
Un de mei boutoun passigué!...
Sènso avé esta malaut, dins sa bello creissènço,
Dessus sa maire se plegué!

Coumo iéu l'ai ploura!... Mai quouro après intrado
Lou dóu dedins un paure oustau,
Se pòu plus enana... soun aleno èmpestado
Sameno a bel-èime lou mau!

Lou pichot boutounet ferma dins soun calici
Vegué pas lei rai dóu souléu!...
Pauro pichouno flour! auries fa mei delici!...
Va pas vougu lou sort crudèu!...

E quauquei jour pu tard... Oh! perqué pas m'estraire
De la vido, crudello mort?...
Perqué, 'me seïs enfant, m'as enca pres la maire...
La douço espouso de moun cor?...

Oh! s'èro pas lei tres que me rèston encaro,
Tres boutoun a mita expandi,
Que, dins ma sournò nuè, fan quauqueis ouro claro,
Pèr iéu lou jour sarié maudit!

Aro tout moun bonur es de lei vèire crèisse
San de cors, sage d'esperit.
Que trantraion jamai! Qu'aprengon a counèisse,
A tria lou bon gran dóu marrit!

Au mitan dei doulour, dóu mau, de la misèro
Que vesi en partout samena,
Me sentiriéu urous s'a moun ouro darrièro
Lei vesiéu bèn acamina!

LA DINDOULETO

Pauro pichoto dindouletto,
Que la pluèio pouisso vèrs iéu,
Vèn te pausa dins ma chambreto;
L'aigo te bagno, e l'aire es viéu.

Te sies belèu trop pau pressado
Pèr parti. De l'ivèr catiéu
Es deja frejo l'aleno.
Vèn, te mesfises pas de iéu!

Me parlaras de moun terraire
Mount 'ères belèu l'an passa.
Digo, as bessai vist moun vièi paire,
E l'oustau monte m'an bressa.

Belèu, mignoto, as vist la prado
Mount', enfant, me viétavi, urous.
E belèu te sies miraiado
Au riau que coulo linde e dous.

Que sies urouso, dindouletto!
Chasque printèms véses toun nis,
L'aigo ount 'as begu pichouneto,
Lou souléu que te rejouïs!

Iéu, luèn de ma bello Prouvènço,
Passi meis an ennévouli...
Oh! Gardo toun independènço,
E lou nis ount' as espeli.

Ai vougu tenta la fourtuno...
Ai pantaia glòri, bonur...
Ai basti 'n castèu dins la luno...
Ai rendu moun souléu escur!...

Quouro anarai respira l'aire
De moun païs!... Quouro veirai
La plaço mounte dor ma maire
De la som que finis jamai?...

Me quites... Souto la téulisso
As vist ta famiho a l'abri.
Vai lèu seca tei plumo lisso...
Lèisso-me soulet, triste, eigrì!

Se repasses dins lou terraire
Dei mióugranié, de l'òli rous,
Dindouletto, digo a moun paire
Que tant luèu d'èu noun siéu urous!
Vai! Parte! Gagno toun refuge!
Pèr tu l'aire e la liberta!
Pèr tu lou bonur que me fuge!...
Lèisso-me!... Siéu l'avèrsita!!!...

LOU PARPAIOUN

Volo, volo, bèu parpaioun
Qu'embaro alin lou turbihoun!

La roso bello,
Flour vierginello,
Lèu s'expandis;
Pièi, dins l'eigagno
Lindo, se bagno
E s'enluisis.

Volo, volo, bèu parpaioun,
Qu'embaro alin lou turbihoun!

La violeto,
Simplo floureto,
Dins lou gazoun,
Vèrs tu, paureto,
Sa viro, enquieto,
Bèu parpaioun!

Volo, volo, bèu parpaioun,
Qu'embaro alin lou turbihoun!

L'espesso mousso
S'òfro a tu, douço,
Pièi lou boutoun
De la pervenjo
Vèrs tu se penjo,
Bèu parpaioun!

Vòlo, vòlo, bèu parpaioun,
Qu'emubaro alin lou turbihoun!

La bergeireto,
Sèmpre couqueto,
Dins lou valoun,
Te pren la roso

Qu'eigagno arroso,
Bèu parpaioun!

Vòlo, vòlo, bèu parpaioun,
Qu'embaro alin lou turbihoun!

La bugadièro,
Que passo fièro,
Dis sa cansoun,
Quand la rafalo
Chaplo teis alo,
Bèu parpaioun!

LA VIDO

Aviéu vint an! Es lou bel iàge
Mounte de l'aveni l'imàge
Briho dei pu vivo coulour;
Vint an! l'iàge ounte, riserello,
Lei pensado soun lindo e bello
Coumo de lindo e bellei flour.
Vint an! l'iàge ounte barluguejo
Coumo la flàmo dóu fougau,
Coumo uno meissoun que roussejo,
La glòri que fa tant de gau!
La glòri ei gauto rouginello,
A l'uè de flàmo, ei péu delia,
Que la jouinesso creserello
Ségue em'ardour, e que, crudèllo,
Rènd seis amourous estroupia!...
L'iàge mounte l'amour entreno
Lei garlando de milo flour
Que vènon daura sei cadeno...
E que passisson dins un jour!...
L'iàge mounte rèn nous esfraio;
Mounte l'on intro, enarquiha,
Dins la troumpuso e fausso dràio
Mounte l'espinas vous esràio,
De mounte l'on sort entaia!...

Aro ount 'as fugi, ma jouinesso?...
Ounte sias, pantai de bonur?...
Ounte sias, mei bellei mestresso?...
Ounte sias, glòri, amour, caresso,
Aveni blu coumo l'azur?...
Tout a fugi!... Tau lou ribage
Fugis darrié lou marinié.
Tau fugis lou laugié nivage...
Que rèsto àro a meis an dernié?...

Glòri, bèuta, bonur, caresso,
Que fès pantaia la jouinesso,
Sias que songe troumpur e fau!
Mai après vèn l'esperienti,
Rudo maire de damo sciènci,
Qu'au vièiounge t'ai sèmpe gau!

Ansin, vesès, li a pèr tout iàge,
Jusqu'a la fin de nòste viàge,
Pluèio e bèu tèms, lagno e soulas.
Nòsto vido es ansin mesclado:
Après la gèu, l'escandihado;
Après la joio vèn lei clas!...

POULIT PASSEROUNET

Passerounet, qu'emplissès lou bouscage
De cant nouviau, d'acord linde, amoureux,
Pèr vous la vido a que de fres oumbrage,
E lou souléu que de rai sèmpre dous.
Pèr vous lou riau d'aigo lindo s'aveno.
Dins lei campas pèr vous l'òme sameno.
Glenas pèr vous, pèr vòstei pichounet,
Sènso travai, senso la mendro peno.
Que sias urous, poulit passerounet!

Quand la fre vèn, un trau dins la ramiho
Vous premunis contro lei géu, lou glas,
E vous tèn caud eme vòsto famiho;
Pièi lou printèms vous adus lou soulas.
Se noun voulès afrounta lei jalado,
L'auro vous porto, 'n dos o tres voulado,
Vèrs lou souléu mount 'anas, laugeiret?
Vous rescaufa 'me sa douço alenado...
Que sias urous, poulit passerounet!

Que sias urous! Mai lou paure troubaire,
Quau lou soustèn? Quau li porto secour,
Quouro s'enauro amound'aut, dins leis aire,
Pèr celebra la Naturo e l'Amour?...
Triste, doulènt, soulet, ségue sa draio...
S'a fam, s'a fre, se l'espino l'esraio,
Degun li dis: — Fumo moun fougueiret! —
Mai vous l'amas; soun èr noun vous esfraio...
Fougués urous, poulit passerounet!

PLUÈIO D'IVER

Toumbo la pluèio...
Pas uno fuèio,
Pas uno gruèio
Pèr v'acata.
Gènto aucelìo,
Dins la ramìo,
Trèmpe, paurìo,
V'ausi piéuta.

La souleiado,
L'escandihado,
S'es destacado
Dei plafoun blu.

Pauro, es partido
Amechoulido,
L'amo marrido,
Sènso belu...

Adiéu, cantado,
Adiéu, voulado,
Adiéu l'aubado
Au souléu d'or;
Adiéu la joio,
L'amo ravoio;
Plus ges de voio,
D'amour au cor.

L'auro que siblo
Torse la piblo
Que se regiblo
E plego mai.
Adiéu la prado
Verdo, enflourado;
Adiéu boufado
Dóu mes de Mai.

Coumo clicleto
Vòsteis aleto
Baton souleto,
Redo de fres...
Quinto magagno,
Paure, vous gagno...
L'aigo vous bagno,
Fasès tres-tres.

Toumbo la pluèio...
Pas uno fuèio,
Pas uno gruèio
Pàr v'acata.
Gènto auceliò
Dins la ramìo,
Trèmpe, paurìo,
V'ausi piéuta...

CHARRADISSO

ESPERIT E MATÈRI

A MOUSSU LOU MAJOR BREBION

Tout ce que toumbo sout' lei sen
Disès que s'apello matèri;
Alor cerquen, sènso mistèri,
Mount 'es que l'esperit se tèn.

La sciènci nous dis que lei mounde
Puplon touto l'immensita;
Que, dins l'espàci balouta,
Li a de gaz, d'atome un abounde.

Mai se vòli de l'esperit
Esclarji lou curious proublème,
Sènso ges faire de sistème,
Mount 'es que vau lou descubri?

Ai bello espincha lou nivage,
Cerca dins la founsour dóu cèu,
Noun li rescontri soun image;
Jamai l'atrovi que dins iéu.

Alor disi: de la matèri
L'esperit es la proupieta,
Deis ourgano es lou resulta.
Vaqui, cresi, tout lou mistèri.

A MOUN OUNCLE E AMI

ADOFO GASQUET

Sus la lucho pouetico soustengudo en villo d'At, lou 14 de setèmbe 1862, e sus ce que m'aprenié dóu prefa que s'es douna lou Felibrige

N'en siéu tout esmougu, pecaire!
De ce que m'aprènes de nou.
Sabiéu pas qu'aquelei cantaire
Dóu Prouvençau vouguesson faire
Reviéuda nòsto lengo maire
La tira de sout' soun lançóu.
Me n'es vengu la car de poulo!...
E que! Iéu, paure rimaiour,
Siéu ana barrula ma boulo
Dedins aquelo farandoulo
Mounte lei mèstre dóu Miéjour
Eron vengu touteis en foulo!...
Que me dises aqui, moun bèu?...
Canti coumo 'n temide aucèu...
Mai fau la voues que regenèro
Pèr faire sourti de soun cros
La lengo qu'a perdu seis os
Dins aquelo crudello guèrro
Que diligènci, que vagoun
Fan, de longo, 'n cade cantoun,
A nòsto maire nourriguièro!
E que! Iéu me siéu mes en tièro
Pèr la remétre sus sei pèd!...
Va creiras — te siéu pas suspèt —
Quand te dirai que v'ignouravi.
Sabiéu pas qu'aqueleis assaut
— Assaut, va fau dire, qu'amavi —
Vouguesson — en que pantaiavi? —
Lou reviéure dóu Prouvençau.

Fau pamens — m'en donnes l'eisèmple,
Moun ami — se n'en counsoula.
Fau meme mies... a-n-aquéu tèmple
Qu'au Prouvençau vòlon dreissa,
Meten quauco pèiro de tàio.
Travaïen dounc, rimen, limen!

Se sian pas au courounamen,
Auren fa 'n pau de la muràio.

AU MEME

Que me complimentavo sus moun abitacioun de Paris-Bellovillo

Din aquelo grando ciéuta
Mounte m'en siéu vengu piéuta,
Mounte tout passo: bru 'me glòri;
Ciéuta de fango, ciéuta d'or,
Mounte se desseco lou cor,
Noun! li establirai pas ma bòri!

Ami lou larg; àmi lou fru
Que se cuèie luèn, luèn dóu bru
Dei grandei villo poudouso.
Fòro dei bos, fòro dei prat
D'aigo e de souléu abéura,
Ma vido sarié pas urouso.

Moun nis n'es qu'un ajoucadou
Qu'ai fa, luèn de moun terradou,
Pèr demoura quauquei passado.
Quouro plumo pèr s'enaura
E proun fòrço pèr s'apara
Aura ma pichoto nisado,

Alor iéu bastirai moun nis
Proche d'un bos, dins un trehis
Envauta d'aigo e de verduro,
Dubèrt au souléu prouvençau,
Qu'en aquéu qu'es luèn fa tant gau!
A l'auro qu'adus la frescuro.

Car tout acò 's la liberta
Qu'àmi, e que vòli counquista!
La liberta, pertout egalo,
Que l'òme, simple e creserèu,
A leissa 'na, coumo l'aucèu
Que li an coupa lou bout deis alo!

AU MEME

Sus de vèrs que m'avié manda

Toun mandadou, moun bon Adofo,
Tei galanto, tei fino estrofo
Esbarlugon moun esperit.
Siéu tout estourba de te vèire,
Jouine e galoi, garda lou crèire
Dei jouvènt sènso preterit.

Tu rises coumo Demoucrito,

Prenèt lou tèms coumo s'enva;
E iéu plouri coumo Heraclito...
Que vos, moun bon? Ansin siéu fa.
Ei duro espino de la vido
Se soun mei cambo ensaunousido;
Moun cors n'es blu, n'es déchira.
Tu, pu fôrto, mies preparado,
Ta naturo s'es rebufado,
E mies que iéu t'en sies tira.
Counsèrvo toustéms ta jouinesso:
Noun soun leis an que nous fan vièi.

Iéu noun pòdi senso tristesso
Vèire tout ce que se fa vuèi.
Noun pòdi crèire que l'audaço
Tendra sèmpre couchado e basso
La vertu, la simplicita.
Se lou prougrès noun es messorgo!
Noun! sèmpre sara pas, la morgo,
Au dessus de l'ounesteta.
Quand la sciènci, mai respèndudo,
Prestara en toutei soun ajudo,
Li aura plus noble ni pacan.
Enfant na de la memo maire,
Leis òme saran toutèi fraire;
Li aura plus ges de cabridan.
Se li a 'nca d'aquelo vermìno
Es qu'ignourènci nous dóumìno:
L'ignourènci e la paureta
Soun fiho de la memo maire;
Ounte vesès uno, a soun caire
L'autro arribo pèr l'escourta.
Sa maire es la soto cresènço
Que nous méte a plat, d'a geinoun,
Davans un tas de fanfaroun
Qu'an rauba nòste independènço.

Urous quau pòu dins la resoun
Viéure, e rire sènso façoun,
Coumo tu, dei travès deis òme!

Pus urous quau pòu samena
Lou bon gran, desencadena
Nòsteis uè, au cor metre un baume!

Iéu pòdi rèn que pregemi
Sus lou mau, e me souveni
D'un passa qu'es plen de tristesso:
Maire, femo, enfant, ni a deja
Que dins la nuè se soun plounja!
Aqui ce que fa ma vièiesso!

Mai me rèsto tres enfantet
Que me fan passa plan-planet
Leis ouro que me rèsto a viéure.
Que pòscon, sènso gansouia,
Sènso turta, sènso esquiha,
Jusqu'au founs dins lou vèire béure,
Sènso n'en rèn escampiha!
Que pòscon, dedins sei relai,

Metre de caire lou margai
E chousi la bono granio!
Que pòscon sei cor s'espandi,
Seis esperit se devesti
D'ignourènci e de mioupiò!
Ansino, ami, sarai countènt.
Se toun amigueta me rèsto,
Au malur pòdi teni tèsto.
A rè de mai moun cor pretènd.

AU MEME

Responso a sei vèrs

De tout tèms la filousoufio
De l'amo a retrais lei devés.
Mai qu'es l'amo uno bono fés?
De l'ourganisme es-ti la fiho?
Vo bèn fou-ti crèire qu'un Diéu,
Prencipi deis àstre e dóu cèu,
L'a juchado dins nosto boulo!
Un tourdre, un lambert, uno poulo
An-ti d'amo dins soun cervèu?
Viéu-ti toustèms, vo soun cruvèu,
Quouro a fini sa farandoulo,
Que vèrs lou cadarau s'aboulo,
La tirasso-ti 'n bas em'èu?

Aqui dessus lei filousofe
Se soun espurga mai que mai;
E — v'as bèn di, moun bon Adofe —
Noun se soun mes d'acord jamai.
Sàbes perqué? Damo Prudènci,
Amigo de damo Resoun,

Vóu que damo Imaginacioun
Vàgue plan coumo damo Sciènci.
Mai es-ti 'nsin qu'a prouceda
La charruso Filousoufio!
Avans de saupre a decida
De la bounta dei teourio
Que la Resoun noun justifio.

Mai es lou sort dei pensamen
Deis òme d'èstre raramen
Juste de proumièro voulado.
Es après la nuè que lou jour
Luse; après lei milo countour
D'un long camin vèn la pausado.

Es pèr acò que devèn pas
Jita la pèiro en chasque pas
Sus toutei leis encian sistème.
Sènso leis esfors qu'an tenta
Lei savent de l'entiquita,
Pèr nòstei cervèu descrousta,
Sarian enca dins lou poustème.

La sciènci avié pas, de soun tèm,
 Sounda dóu cèu lei grand mistèri;
 Couneissien pas de la matèri
 Totei lei proupieta que tèn.
 Mounte que sié que nòste uè sounde
 Trovo l'enfinita dei mounde
 Respendu dins l'inmèncita.
 Jamai la matèri se pauso:
 De longo es efet, es encauso;
 Sa forço es dins l'afinita.
 Fòro d'elo rèn se fa vèire
 En que la resoun posque crèire:
 L'àmo, l'esperit, la resoun
 Soun que facóuta de nòste Estre;
 Leis atome soun lei grand mètstre
 Que fan tout pèr coumbinesoun.
 La vido es pertout respendudo,
 Car tout agis, planto, animau,
 Jusqu'au mendre pichot caiau,
 E la fourmo souleto mudo.
 En van l'on voudrié separa
 Esperit, vido, de matèri...
 Mai aqui li a ges de mistèri
 Que fougue crèire e revera.
 Noun, l'àmo es pas ce qu'on apello
 En filousoufio entita;
 Dóu cors es uno qualita:
 La founcioun inteleituello.
 En tout soumesso a l'animau,
 Souplo 'n tout ce que li fa gau,
 Se l'animau sòfre elo sòfre;
 Se se destraco lou cervèu,
 Elo se destimbourlo em 'eu;
 Grandis e mòre eme soun còfre.

Aqui, moun bon, la verita
 Que la sciènci vèn coustata.
 Fòro d'aqui li a que cresènço
 Qu'eme touto sa sufisènço
 Sierve a rèn qu'a nous encrousta.

Ignourènt dei grandeis encauso
 Que la sciènci nous moustro vuèi,
 L'òme vanitous, plen d'ourguèi,
 Pèr esplica coumo la lauso,
 Coumo la planto, l'animau
 Se soun fourma, fier coumo un gau,
 Digué: Li a 'n mètstre que dispauso
 Dins l'univers de touto causo.
 Tout vèn d'èu, l'òme e lou caiau;
 Es èu qu'a fa lou bèn, lou mau;
 Es èu que lanço la tempèsto,
 Que fa, l'estiéu, sus nòste tèsto,
 Dardaia lei rai dóu souléu;
 Eu qu'alumo lei bè dóu cèu;
 Eu que sus nous autre dispenso
 La punicioun, la recoumpenso.

Vuèi l'on pòu plus se countenta
 D'aquelo sciènci tant lèu facho.

Pèr respèndre la verita
Sciènci e Resoun an fa 'no pachò,
Pièi se soun enanado ensèn

Desousta dóu founs de la tèrro
Lei temouin de toutei lei tèm.
Es ansin que, de bono guèrro,
An redut lei cresènço a rèr.
Mai se l'ignourènci es vincudo
Es pas morto encaro, s'en fòu.
E la verita, n'ai bèn pòu,
Tant lèu noun se moustrara nudo.

Sciènci e Resoun van douçamen,
Mai sa marchò 's assegurado;
E saran pièi finalamen
Em' aboudanci samonado.
Alor de toutei lei sautur
Que dóu mounde fan lou malur
La voues sara plus poudèrouso;
Auran bèu boufa lou caléu,
Pertout lusira lou souléu,
Pertout sara, la vido, urouso.
Quouro vèn la sciènci s'envai,
Lou sot creirounge-porto-esfrai,
La set, la fam e la misèro;
Degun counèis plus lou besoun;
Ce que governo 's la Resoun:
E sciènci eme Resoun soun frèro.

L'aubo lindo d'aquéu bèu jour
Luse eilalin dins la founsour,

Luèn, bèn luèn de nòsto sournuro.
Mai tout vèn a moumen coumta:
La frucho 'n soun tèms s'amaduro;
Ansin fara la Verita!...

DARRIÉ PARaulis

Au même

Aier, paure ami, plen de jour,
Plen de vido, plen d'esperanço,
S'escrivian... mai la benuranço
Es bèn pròche de la doulour.

Es ansino, ami, que lou rire,
Sus la caro de l'enfantet,
Adus lei plour... un moumenet
De bonur fòu qu'en dóu se vire...

Aier parlavian, triste sort!
De vido e matèri eternalo...
Vuèi, coumo un lahut que s'afalo,
Sies vengu soumbra dins lou port!...

Triste es lou secarous ribage
Mounte trapejan, lagremous.
Tambèn, belèu, pèr èstre urous,
Dèu desira la mort lou sage.

Qu'es la mort?... Es lou finimen
De la douleur, de la soufranço.
Mai es-ti tambèn l'esperanço,
Es-ti l'aubo d'un jour seren?...

Se dis... mai sagesso reclamo
Que nous tenguen en que sabèn:
Sciènci déu èstre nòsto damo;
D'elo vènon mouralo e bèn.

Mouralo e bèn!... Mai la brutici
Mouto jusquo dins lei courtiéu
Mounte s'adoro pamens Diéu...
Mai mounte noun se ves justici.

Tambèn lou mounde me fa 'scor,
E de-vèrs tu voudriéu me traire;
Qu'ai agouta, paure troubaire,
Toutei lei larmo de moun cor.

De la vïsto de nòstei lagno
Urous quau s'es debarassa
En desbuiant so courto escagno
Sènso forse la matrassa!

A l'amigueta que l'envauto
Urous quau laisso de regret!...
Aqui, moun ami, toun secret;
Sèmpe toun cor me fara fauto...

© CIEL d'Oc – Abriéu 2006